Агазеҭ шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

# АԤСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аԥснымедиа»

2023 ш. ноиабр 30 № 75-76 (21 502)

## Ноиабр 26 – Аԥсны Аконституциа Амш

**Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Аслан Бжьаниа Аконституциа амш инамаданы Аԥсны жәлар дрыдныҳәалеит.**

Адныҳәалараҟны иазгәаҭоуп:

«Ҳаҭыр зқәу ҳауаажәлар!

Ишәыдысныҳәалоит аҳәынҭқарратә ныҳәа - Аԥсны Аҳәынҭқарра Аконституциа Амш!

29 шықәса раԥхьа, 1994 шықәса абҵарамза 26 рзы Аԥсны Аҳәынҭқарра Иреиҳәӡоу Асовет асессиа 12-тәи ааԥхьараҟны ирыдыркылеит Аԥсны Аҳәынҭқарра Азакәан Хада.

Аԥсны Аҳәынҭқарра Аконституциа жәлары зегьы рыбжьаҭарала иақәшаҳаҭны ирыдыркылеит 1999 шықәса жьҭаарамза 3 рзы. Ари Азакәан Хада Аԥсны аҭоурых ҿыц аҟны хадара зуа документны иҟалеит. Аконституциа ишьақәнаргылеит Аԥсны Аҳәынҭқарра исуверентәу, идемократиатәу аҟазшьа, иарҭәҭәеит аҳәынҭқарра азинтә принципқәа, атәылауаа рзинқәеи рхақәиҭрақәеи хәдықәҵара рызнауит, иара убас иҳәаақәнаҵеит аҳәынҭқарратә усбарҭақәеи ауааҗәарратә институтқәеи реилазаареи урҭ русеицуреи.

Аконституциа аԥҟарақәеи апринципқәеи шьаҭас иҟаҵаны, ҳҳәынҭқарра иалнаршеит ицәырҵуаз ашәарҭарақәа ириааины, жәларбжьаратәи азин ихьыԥшым асубиект аҳасабала азхаҵарахьы инагаз амҩа анысра.

Ҳтәылазы акрызҵазкуа абри амш аҽны Аԥсны жәлар ирзеиҕьасшьоит аҭынчра, аихьӡарақәа, акзаара, аизҳазыҕьара!».

## Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла 90 шықәса ахыҵит

### Ажәа сахьарк арҿиаҩцәа

Наира **Сабекиа**

**Зхатәы ҩыра, зхатәы литература змам ажәлар жәларны изыҟалом. Аԥсуа жәлар насыԥ ду змоу ҳреиуоуп уи аганахьала. Аԥсны анҭыҵ хара инаҩхьеит ҳара ҳашәҟәыҩҩцәа рыхьӡ-рыԥша.**

Сынтәа 90 шықәса ахыҵит Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла.

Акрызҵазкуа ари аиубилеи азгәаҭан Самсон Ҷанба ихьӡ зху Аԥсуа ҳәынҭқарратә драматә театр аҟны.

Аиубилеитә ныҳәа актәи ахәҭа мҩаԥысуан атеатр афоие аҿы, араҟа ицәыргақәҵан аԥсуа сахьаркыратә литература аира, аҿиара зыбзоуроу ҳашәҟәыҩҩцәа дуқәа, аԥсуа литература аклассикцәа рфотосахьақәа. Амилаҭтә библиотека аҟнытә иеиҿкаан ашәҟәқәа рцәыргақәҵа.

Агәырҕьаратә еиԥылара аартуа Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Вахтанг Аԥҳазоу иҳәеит: «Ахатәы бызшәа ала иаԥҵоу аԥсуа литература аӡыргараҿ аус ду мҩаԥыргоит ҳарҵаҩцәа. Урҭи ҳареи ҳусура еимадоуп. Ҳажәҩа еибыҭоуп иаԥсоу абиԥара реиҵааӡараҿ. Иҭабуп ҳәа раҳҳәоит русуразы, Аҟәа ақалақь аҵара аусбарҭа абзоурала 6 школк рҿы алитературатә кружоққәа аартуп, иахьа араионқәа рҿгьы. Иахьа раԥхьаӡа акәны аԥсуа литература арҵаҩцәеи, акультуратә хәыштаарақәеи адипломқәеи Аҳаҭыртә шәҟәқәа ранаҳшьоит».

Адипломқәа хьыӡҳәала иранашьан: Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет афилологиатә факультет аԥсуа литература акафедра, Баграт Шьынқәба Иҩны-амузеи, Владимир Анқәаб ихьӡ зху, аԥсуа-адыга ацентр аиҳабы Ахра Анқәаб, Чыҷыкәа Хьиба ихьӡ зху Баслахәтәи абжьаратәи ашкол. Иара убас аҳаҭыртә шәҟәқәа ранашьан апоет, ажурналист Алхас Чхамалиа, Таиф Аџьба ихьӡ зху Аҷандаратәи абжьаратә школ, Ҳараз Чамагәуа ихьӡ зху Гагратәи аԥсуа бжьаратә ашколи рыҵаҩратә еилазаареи, насгьы зҽалызкааз арҵаҩцәа зегьы. Уи иҳараку амиссиа налыгӡеит апоетесса, Дырмит Гәлиа ипремиа алауреат Гунда Сақаниа-ԥҳа. Еизаз рҿаԥхьа лхатәы жәеинраала даԥхьеит апоетесса Гунда Кәыҵниа-ԥҳа. Иара убас лара идлырбеит зынӡагьы иумоуа, 90 шықәса зхыҵуа ашәҟәы, ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иақәлоу, Леуарса Кәыҵниа ипоема «Шьаризан», уи лара хаҭала илиҭахьан еицырдыруа аԥсуа классик Џьума Аҳәба, «абри ҵәахы, ҳашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иақәлоуп» ҳәа лаҳәаны. Иахьа уи иҳәахьа налыгӡеит. «Мышкызны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла анапылаҩырақәа рмузеи аиҿкаара ҳзалыршозар уаҟа иахыԥхьаӡалахоит», азгәалҭеит Гәында Кәыҵниа-ԥҳа.

Аныҳәа иалахәыз рҿаԥхьа ихатәы жәеинраала даԥхьеит апоет Анатоли Лагәлаа, уи изкын аԥсуа литература ашьаҭаркҩы Дырмит Гәлиа. Аԥснытәи аҳынҭқарратә университет астудентцәа Елана Ԥачлиа, Гәдиса Қәычбериа, Кама Кәарацхьелиа инарыгӡеит Дырмит Гәлиа иажәеинраала иалху ашәа.

Аиубилеитә ныҳәа аҩбатәи ахәҭа иацҵан атеатр азал ду аҿы. Уи аартын Аԥсны Агимн арҳәарала.

Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла анапхгаҩы Вахтанг Аԥҳазоу иаазыркьаҿны дазааҭгылеит аԥсуа сахьаркыратә литература аиреи, ашьақәгылареи. «Аԥсуа сахьаркыратә литература ауасхыр азышьҭаҵан 1912 шықәсазы иҭыҵыз Дырмит Гәлиа ишәҟәы «Ажәеинраалақәеи ахьӡыртәрақәеи» ала, ҵәҩанк ала аанда узызышуам, аханатә Дырмит Гәлиа имала дыҟан, аха нас иааивагылеит Самсон Ҷанба, Мушьни Аҳашба, Ӡаӡ Дарсалиа, Иуа Коҕониа, Иван Папасқьыр, Миха Лакрба уҳәа убас егьыртгьы. 1933 шықәсазы Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла аԥҵахеит, напхгаҩыс дарҭеит Самсон Ҷанба. Уи харада ахара идҵаны 1937 шықәсазы дандырӡ ашьҭахь ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла дахагылеит Леуарса Кәыҵниа, уи инахыс Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иахагылан: Гьаргь Гәлиа, Хәыхәыт Бӷажәба, Иван Ҭарба, Мушьни Лашәриа, Баграт Шьынқәба, Алықьса Џьонуа, Алықьса Гогәуа, Алықьса Лашәриа, Никәала Кәыҵниа, Терент Ҷаниа, Анзор Мықәба. Зегьы иаадырует, 1937 шықәсазы харада ахара рыдҵаны идырӡит ҳашәҟәыҩҩцәа хатәрақәа Самсон Ҷанба, Леонти Лабахәуа, Владимир Агрба. 1937 шықәсазы ақырҭуа алфавитахь ииаргеит, уигьы азмырхаӡакәа Аҧьынџьтәылатә еибашьра ҵысит. Уаҟагьы аԥсуа шәҟәыҩҩцәа аибашьра ицеит, аӡәымкәа ҩыџьамкәа рыхгьы ақәырҵеит.

1950-тәи ашықәсқәа рышьҭахь Аԥсны азын, аԥсуа литературазы аҳҭыс бзиақәа ҟалеит, 1955 шықәсазы иаԥҵан алитературатә журнал «Алашара», нас уи ашьҭахь аҳәыҷтәы журнал «Амцабз». Амилаҭтә литература алшарақәа есааира рыедыртбааит 60-80-тәи ашықәсқәа раан. Ишдыру еиԥш, аԥсуа шәҟәыҩҩы игәы рҭынчны уск мацара даҿны дҟамлаӡац. Уи еснагь ҩба-хԥа ус еилеигӡон. Ауааҗәарратә усура, аполитикатә усура уҳәа. Ауааҗәарратә политика аҭагылазаашьа шьаҭас иҟаҵаны иаԥырҵеит ауааҗәарратә хеидкыла «Аидгылара», уи напхгара аиҭон ашәҟәыҩҩы Алықьса Гогәуа – аригьы иҳанаҳәо рацәоуп.

Аԥсны Аҧьынџьтәылатә еибашьра анцоз раԥхьатәи амшқәа рзы лыԥсадгьыл лхы ақәылҵеит апоетесса Саида Делба, иналукааша апоет Таиф Аџьба хабарда дыбжьаӡит. Иҟан ажәала еибашьуаз, зыжәлар рхьаа рыцеиҩызшоз ҳашәҟәыҩҩцәа, урҭ Аԥсны анҭыҵ еиҭарҳәон миллионла ирацәаз амилаҭ ду ақырҭқәа аԥсуа жәлар маҷ ҳақәхра хықәкыс иҟаҵаны, ишаҳзаԥшьыргаз аибашьра.

Ҳазну аамҭазы иҳамоуп ҳзықәгәыӷша абиԥара ҿа Нонна Џьынџьал, Алхас Чхамалиа, Дырмит Габелиа, Аҟалӷьба Абзагә, Аинар Чыҭанаа – арҭ ааигәа Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иаларҵеит.

Алитература аҿиараҿы аҵак дуӡӡа амоуп алитературатә критикцәа русура. Аҭҵаарадырра аганахьала даараӡа ҳрықәгәыӷуеит аиҳабыратә абиԥара: Руслан Қапба, Владимир Занҭариа, Зураб Џьапуа, Валентин Кәаӷәаниа, Виачеслав Бигәаа, узеигәырӷьаша араҟагьы ахьӡ ҿыцқәа аҵагыло иалагеит. Аԥсуаҭҵаарате институт аҿы аӡәымкәа-ҩыџьамкәа аҿар аҭҵаара аус рнапы алакуп.

«Аԥсуа бызшәа ҟамлар, аԥсуа литература ҟамлар, аԥеиԥш амамзар аԥсуа ҳәынҭқаррагьы аԥеиԥш амаӡам» ҳәа Владислав Арӡынба иажәақәа зегьы ҳлымҳа иҭаҩлароуп.

(Алгарҭа 2-тәи ад.)

## Дырмит Гәлиа диижьҭеи 150 шықәса аҵреи агазеҭ «Аԥсны» аҭыҵра 105 шықәса ахыҵреи разгәаҭаразы

Аҳәынҭқарра Ахада Аслан Бжьаниа Идҵа инақәыршәаны, Аԥсуа литература ашьаҭаркҩы Дырмит Гәлиа диижьҭеи 150 шықәса аҵреи раԥхьатәи аԥсуа газеҭ «Аԥсны» 105 шықәса ахыҵреи разгәаҭаразы аҳәынҭқарратә комиссиа аԥҵоуп, ҳәа адырра ҟанаҵоит Аҳәынҭқарра Ахада ипресс-маҵзура.

Акомиссиа напхгара аиҭоит атәыла Ахада ихаҭыԥуаҩ Бадра Гәынба.

Адҵа инақәыршәаны, 2024 шықәса ажьырныҳәамза 25-нӡа аиубилеи азгәаҭаразы аусмҩаԥгатәқәа рплан еиқәыршәатәуп.

# Аҳәынтқарра Ахада Иусбарҭа Аҳәамҭа

## Афонҿыцтәи аҳәынҭдача акәша-мыкәша

**Аԥсны Аҳәынтқарра Ахада Иусбарҭа абҵарамза 21 рзы Афон Ҿыц ақалақь аҿы иҟалаз ахҭысқәа рганахьала аҳәамҭа ҟанаҵеит.**

«Абҵарамза 21, 2023 шықәса, 21 сааҭ инарзынаԥшуа, Афон Ҿыц ақалақь аҿы, гәыԥӡык ауаа Аԥсны аҳәынтқарратә дачақәа Русбарҭа иатәу аҳәынтқарратә дача аихабетонтә хкаара рбганы аҵакыра аӡныҵҟа иҭалеит. Иара убри ала аҳәынтқарратә мазара азарал ду аиуит», - иагәаҭоуп аҳәамҭаҿы.

Акциа иалахәыз изларҳәаз ала, аихабетонтә хкаара арбгара аҳәынтқарратә дача аҵакыра аҭиразы аҿазыҟаҵаракәа мӡаԥысуеит ҳәа аҵәажәаракәа ирыхҟьеит. Арҭ аҵәажәаракәа акала ишьақәыргәгәам ҳәа иазгәаҳҭоит. Акциа иалахәыз иара убас Афон Ҿыц аҿиара аҭахракәа рзы, ахәҭакахьала, асоциалтә инфраструктура аобиектқәа рыргыларазы адгьыл азоужьра хымԥадатәны иҟоуп ҳәа аҳәамҭа ҟарҵеит.

Аԥсны азакәанԥҵара инақәыршәаны, Аҳәынтқарра Ахада ирезиденциеи аҳәынтқарратә дачақәеи рганахьала ахатәтәреи амхреи залыршахом. Убри аҟнытә, Аԥсны аҳәынтқарратә дачақәа Русбарҭа аҳәынтқарратә дача аҭиразы изеиԥшразаалак аҭагылазаашьеи алшареи ыҟаӡам.

Аԥсны азинмчы змоу аҳәынтқарратә усбарҭақәа иҟоу азакәанԥҵара инақәыршәаны иахәҭоу агәаҭаракәа рымӡаԥгара иалагахьеит, азакәанԥҵара еилазгаз ауаа хымԥада азакәан инақәыршәаны аҭакԥхықәра рыдҵахоит».

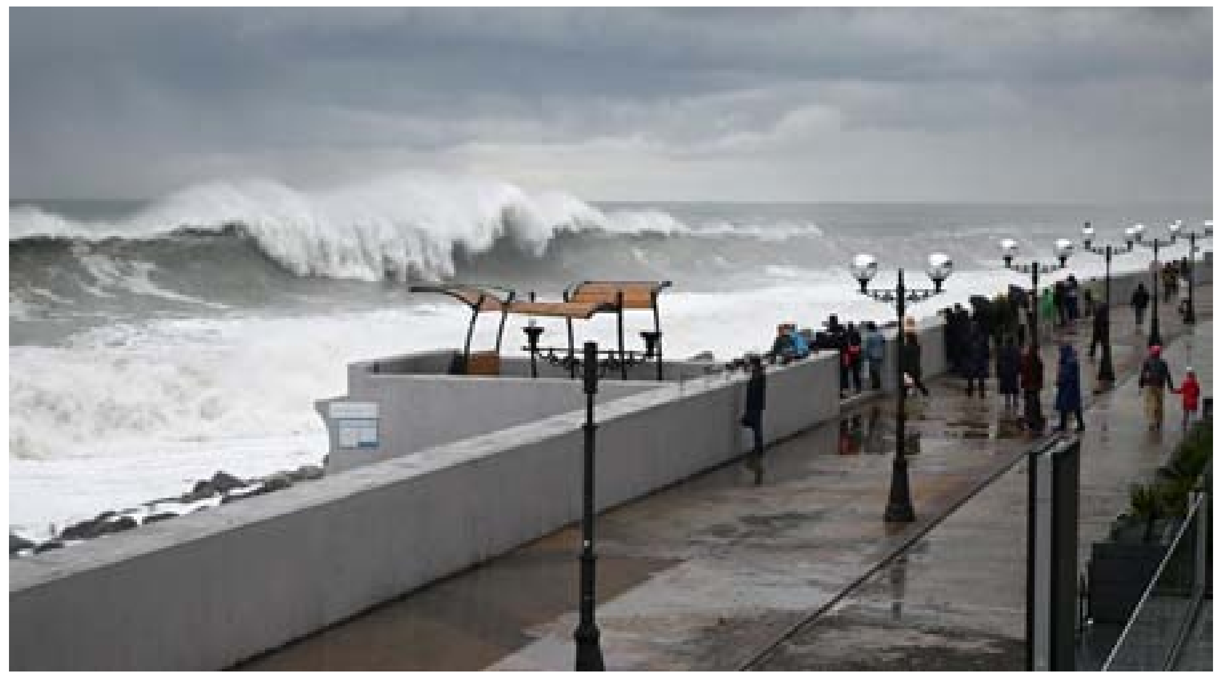

# Гагра: амшцәгьа бааԥс ахҟьаԥҟьақәа

## Аԥсабареи ауааи

**Аԥсныпресс. Гагра араион ахада Иури Ҳагәышь Гагра ақалақь акоммуналтә маҵзуракәа рхаҭарнакцәеи Гагра араион ақыҭақәа рхадацәеи алархәны Гагра араион аҿы иҟалаз амшцәгьа инамаданы аилатәара ҷыда мӡаԥигеит.**

Абҵарамза 26 ауха инаркны ақалақь акоммуналтә маҵзуракәа зегьы, Иҷыдоу аҭагылазаашьақәа рзы Аминистрра Гагра араион аҟны Аиқәырхара-ԥшааратә гәыԥ, Гагра араион аӡнуҵҟатәи ауснәа Русбарҭа, ирҕәҕәоу арежим ала аусурахь иаиган. Абригадақәа зегьы аҵх шаанӡа амӡақәа ирнаҳалаз аԥша иканажьыз аҵлақәа рҟынтәи идрыцқьон, ҳәа адырра ҟанаҵоит Гагра ақалақь Ахадара апресс-маҵзура.

Шьыжьы инаркны амчқәа зегьы амшцәгьа ахҟьа-ԥҟьақәа раԥыхра иазкын. Аиҳарак ахшыӡзышьҭра аҭан ауааԥсыра ргәабзиара ахьчареи ршәарҭадара аиқәыршәареи. Аӡхагаларатә станциақәа аӡы ахьрыҵалаз инамаданы, аамҭала аӡыржәтә ала аиқәыршәара ԥкуп.

Цьара-цьара атрансформатортә станциақәа аӡы ахьрыҵалаз иахҟьаны, фымцала аиқәыршәара аамҭала иаанкылоуп. Ақалақь амаҵзуракәа зегьы иахәҭоу анапынҵақәа рыҭоуп.

Абҵарамза 26-27 ауха Амшын Еиқәа аҵәқәырԥареи амшцәгьеи иахҟьаны, аԥшаҳәа иахьаҵанакуа, аиҳарак Ҟрыми Краснодартәи аҭәылаҿацәи ааха роуит, Адлер - Хәаста рыбжьара аихамӡақәа рҿы афымца ыцәеит, аҵлақәа аихамӡа ианаҳалеит. Иара убас Лазаревскаиа астанциаҿы аихамӡа аӡы иқәнаӡӡааит. Амшцәгьа Аԥснынӡагьы иааит, аха иҟоу адыррақәа рыла аихамӡаҿы аҭагылазаашьа уажәазы иҭышәынтәалоуп, уи ааха амоуӡеит, ҳәа адырра ҟанаҵоит Ареспубликатә унитартә наплакы «Аԥсны аихамӡа».

Аихамӡатә станциа «Ԥсырцха» азааигәара аихамӡа иҵыӡрыз аҵла анаҳалеит, абригадақәа иарбоу аҭыԥ дрыцқьахьеит.

Гагра араион афымцаҳа макьаназы амашәыр зхылҿиааша аҭагылазаашьа амоуп.

Пицунда ақалақьи Алахаӡы аҳаблеи рҿы зволт ҳараку цәаҳәак-цәаҳәак аҿыхуп, ҳәа адырра ҟанаҵоит Ареспубликатә унитартә наплакы «Амшынеиқәафымцамч».

Бзыԥ аҳаблаҿы фымцала аиқәыршәара инагӡаны еиҭашьақәыргылоуп.

Гагра араион ахәҭак амшцәгьа иахҟьаны лашарада иаанхеит. Убас, Гагра ақалақь аҿы аӡнқәа рыҕәраҵақәа аӡы ахьрыҵалаз иахҟьаны фымцалашарада иаанханы иҟоуп Абазгаа рымӡаҿы игылоу аӡнеихагылақәа.

* * *

Иҟалаз аԥсабаратә цәырҵра баԥсы иахҟьаны хәҭакахьала Аҟәа ақалақь аҿы ахатәы ӡнқәак ааха роуит. Ӡыцьа ауаа аӡы зҵалаз аҭыԥқәа рҟынтәи иахыгоуп. Ахҭны-қалақь аҿгьы аԥсеиқәырхаӡцәа иҟалаз амшцәгьа ахҟьаԥҟьақәа рықәгара иазку аусмӡаԥгатәқәа нарыгӡоит, ҳәа адырра ҟанаҵоит Иҷыдоу аҭагылазаашьақәа рзы Аминистрра апресс-маҵзура.

# Афымцамч иазычҳауам аԥарарҳара

## Ареспубликатә штаб аилатәараҿы

**Аԥыза-министр Алеқсандр Анқәаб изакәанымкәа акриптовалиута архара аҿагылаларазы Ареспубликатә штаб изаамҭанытәу аилатәара мӡаԥигеит.**

Аԥыза-министр ихаҭыԥуаӡ, аекономика аминистр Кристина Озган ареспубликаҿы афымцамч ала аиқәыршәара инадҳәаланы ишьақәгылаз аҭагылазаашьа акыр ишыуадаӡу азгәалҭеит. Убас, ицәырҵыз адефицит ахарҭәааразы аҳәынтқарра иазоунажьхьеит 335 миллион мааҭ. Зынӡа Урыстәылатәи Афедерациа аҟынтәи иаашьҭхо афымцамч азы ҳазҭоу ашықәс ԥхынҷкәынмзазы даҽа 600 млн. мааҭ инареиҳаны иԥшаатәуп. Убри аан Аԥыза-министр ихаҭыԥуаӡ 2023 шықәса 11 мзы рыла афымцамч ахархәара алаҟәра 330 млн кВт/с. рҟынӡа инаӡеит, урҭ рахьынтә 205 млн кВт/с. изакәанымкәа афымцамч ахархәара аԥырҟәҟәаараҙы имӡаԥысуа ауснагӡатәқәа ирылҵшәахеит ҳәа иазгәалҭеит.

Аԥсны амаининг ақәиҭымтәразы аҟәҵара аиҳабыра ирыдыркылеит 2020 шықәса ԥхынҷкәынмзазы. 2021 шықәса ԥхынҷкәын 31 рзы ари ақәиҭымтәра иацҵан 2022 шықәса ԥхынҷкәын 31 рҟынӡа, анаӡс 2023 шықәса анҵәамҭанӡа. Иара убасҵәҟьа атәылахь акриптовалиута архаразы амаругақәа ралагаразгьы аԥкрақәа ирыцҵан.

Аҳәынтқарратә ҳазалхратә еилакы иҟанаҵо адыррақәа рыла, 2016 шықәса инаркны цәыббрамза, 2020 шықәсанӡа ареспубликахь иааган 66 857 цыра амаининг-еиқәыршәагақәа. Убри аан, 2020 шықәса инаркны Аԥснынтә иалганы иган 27 152 цыра акриптовалиута архара иазку амаругақәа.

Азинхьчаратә усбарҭақәа рыла 2020 шықәса инаркны ирымхуп, анаӡс аамҭалатәи ашьҭаҵарҭақәа рахь инагоуп 6 415 аппарат, 2023 шықәса, жәабранмза инаркны аҭәыла аӡнуҵҟатәи ауснәа Рминистрра ала иаарԥшхеит 3 431 аппарат.

Аха, Кристина Озган лажәақәа рыла, уи изакәанымкәа акриптовалиута арҳара аҿагылаларазы иқәыргылоу ахықәкқәа зегьы рынагӡара алнаршеит ҳәа уҳәаратәы иҟам. Акриптовалиута архара иазку аиқәыршәагақәеи амаругақәеи рымхра азԥхьагәазҭо афымцамч изакәанымкәа ахархәара аҿагылара иазку азакәан апроект Аԥсны Жәлар Реизара-Апарламент ахь ашьақәырҕәҕәаразы инагоуп.

Аҭәыла аӡнуҵҟатәи ауснәа рминистр Роберт Киут акриптовалиута архара иазку аппаратқәа рыԥшаареи, рцәыргареи, рымхреи, иара убас закәаншьаҭада афымцацәаҳәақәа раҿакра аԥырҟәҟәаареи иазырханы имӡаԥырго аусуразы адырра ҟаиҵеит. Иара Ареспубликатә унитартә наплакы «Амшынеиқәафымцамч» аҟәшақәа зылҵшәа маҷу русура дақәыӡбаны дцәажәеит. Уи изакәанымкәа амаининг знапалаку рнаӡс, ишьақәгылаз аҭагылазаашьаҿы зхара ыҟоу амаҵурауааи аҭакԥхықәра ишақәыршәахо азы инаҵшьны иазгәеиҭеит.

Аштаб аилатәара аихшьалақәа ҟаҵо, аҭәыла Аԥыза-министр Алеқсандр Анқәаб «Амшынеиқәафымцамч» араионтә ҟәшақәа рнапхгаӡцәа хаҭала ирыду аҭакԥхықәра аҭәы ӡаԥхьа иргәалаиршәеит, уи ақалақьи араиони рҟны иҟоу аҭагылазаашьа бзиаӡаны иҭҵааны, изакәанымкәа ишьақәыргылоу атрансформаторқәа реимыхра иадҳәалоу аусура аҵҵаразы адҵа ҟаиҵеит.

Аҳәынтқарратә ҳазалхратә еилакы ареспубликахь амаининг азы аппаратқәа раагара аԥхьырҟәҟәаара иазкны аусура арҕәҕәаразы адҵа ҟаҵоуп.

Аусура алҵшәақәа ирылацәажәахоит ӡымчыбжь рышьҭахь.

# Аԥсны ашәҟәыӡӡцәа Реидгыла 90 шықәса ахыҵит

**(Алгарҭа.)**

Ари адунеиаҿ ҳаҟазаара анарха азҭо ахатәы бызшәа шакәу дырны, ҳажәлар зықәгылоу ауасхыр есымша ирҕәҕәалатәуп. Атехнологиа ҿыцқәа, ицәырҵуа алаԥшхырԥагақәа, убарҭгьы абызшәа иацхрааура иахзыҟаҵар, ҳәарада зегь ҳзы иааироуп. Еснагь иҟан ажәа, нагӡара акәзааит аԥсуа иажәа!»– абас ихиркәшеит Аԥснытәи ашәҟәыӡӡцәа Реидгыла анапхгаӡы Вахтанг Аԥҳазоу.

Жәлар Реизара аиҳабы Лаша Ашәба иааишьҭыз адныҳәалара даԥхьеит уи ихаҭыԥуаӡ, Аԥсны Афырхаҵа Фазылбеи Аӡба.

Ажурнал «Алашара» аредактор Анатоли Лагәлаа иқәгылараҿы дазааҭгылеит ҳарҿиаӡцәеи ҳаԥхьаӡцәеи реимадара азҵаара. Урыстәылатәи ашәҟәыӡӡцәа Реидгыла ахантәаӡы Николаи Фиодор-иԥа Иванов адныҳәалара ҟаҵо, ҳашәҟәыӡӡцәа Алықьса Гогәуа, Мушьни Лашәриа рырҿиаратә еихьӡаракәа рзы иранеишьеит Васили Шукшин ихьӡ зху ахьтәы медалқәа, иара убас, ашәҟәыӡӡцәа Реидгыла ахантәаӡы Вахтанг Аԥҳазоу ианашьан А.Пушкин ихьӡ зху ахьтәы медал.

«Ҳара еилаҳкааует, иҟоуп аекономика, афинансқәа, аха зегь реиҳа ихадоу – иҟоуп ажәа, аҵыныҷь, адоуҳатә шәарҭадара, ҳарҭ ашәҟәыӡӡцәа уи еилаҳкаауеит зегь реиҳа», – абас ихиркәшеит иқәгылара Николаи Иванов.

Жәларбжьаратәи ашәҟәыӡӡцәа Реидгыла аиҳабы Иури Виктор-иԥа Коноплианников аҳаҭыртә грамотақәа ранаишьеит: Алықьса Гогәуа, Геннади Аламиа, Мушьни Лашәриа, Анзор Мықәба, Вахтанг Аԥҳазоу.

Аиубилеитә хәылԥазы аҿы адныҳәаларатә ажәахәқәа ҟарҵеит иара убас Геннади Аламиа, Олег Етлухов, Инал Гыцба, Светлана Ҟорсаиа.

Аиубилеитә хәылԥазы хыркәшан аконцерт ала.

Зқьышықәсала иқәыӡлааит Аԥсуа Ажәа Аԥсны!

**Аслан Бжьаниа:**

# Қырҭтәыла атерриториатә акзаара адгылара Аԥсны асуверенитет иаҿагылоит

«Ареспублика Ермантәыла иахьатәи анапхгара Мраҭашәара аныррала ихыԥшым ҳәынтқаррак аҳасабала аҿиаразы Аԥсны Аҳәынтқарра ажәлар знылаз амӡа иаҿагыло аҳәамҭақәа ҟарҵоит», – иҳәеит амҽыша, ноиабр 26 азы Ахада Аслан Бжьаниа Қырҭтәыла акзаареи, асуверенитети, атерриториатә халаҟазаареи, ахьыԥшымреи, адемократиеи рыдгылараз Ермантәыла аԥыза-министр Никол Пашиниан ааигәа иҟаиҵаз аҳәамҭа аҭакс.

Ермантәыла аԥыза-министр ҟаиҵо ашьақәырҕәҕәаракәа Аԥсны Аҳәынтқарра асуверенитет шьаҭакыла иаҿагылоит, иазгәеиҭеит Аԥсны Ахада.

Бжьаниа иахәҭаны иԥхьаӡеит аԥыза-министр Пашиниан игәалаиршәарц Аԥсны Аҳәынтқарраҿы ҳаҭыркәҵарала ишырзыҟоу аерман жәлар зегьы. Урҭ рыхәҭак аамҭаказы атрагедиатә хҭысқәа рхы рцәырыхьчеит хьызҳәала Аԥсны.

«Иахьа Аԥсны инхо аерманцәа амчра аусбарҭақәа зегьы рҟны ицәыргоуп, аерман бызшәеи акультуреи аҳәынтқарра адгылара рнаҭоит, пықәсларада аус руеит Аермантә Апостолтә Уахәама аилазаарақәа. Аԥсны инхо аерманцәа Ҟарабах аерманцәа Никол Пашиниан ирызимҭаз зегьы рымоуп. Урҭ иара имӡаԥигауа аполитика иахҟьаны рҳәынтқарра хыбгалеит, рыдгьыл гәакьа иқәымҵыр ада ԥсыхәа рмоуит. Абригьы азмырхакәа, Никол Пашиниан иполитика иахҟьаны иара Ареспублика Ермантәыла ахаҭагьы атерриториатә акзаара еилагахеит», – иазгәаҭоуп Аслан Бжьаниа иҟаиҵаз аҳәамҭаҿы.

Аусқәа рҭагылазаашьаҵәҟьала, «акзаара, асуверенитет, атерриториатә халаҟазаара, адемократиа» иаҳагьы Аԥсны Аҳәынтқарра ианаалоит. Уи демократиатә ҳәынтқарроуп, иара адгьылҵакыра зегьы иахылаԥшуеит. Уи ахьыԥшымра азхарҵахьеит Урыстәылатәи Афедерациеи егьырҭ аҭәылақәа жәпаки, игәы иаанагоит Аҳәынтқарра Ахада.

Аԥсны Ахада Аслан Бжьаниа Ермантәыла анапхгара дрыԥхьеит аҽхырцәажәара иаҟәыҵырц, дара адәныҟатәи рполитика анымӡаԥыргауа аҭагылазаашьаҵәҟьа ҳасаб азура иалагарц.

Ноиабр 24 азы Пашиниан Ереван азхиома «Урыстәыла иампыҵанахалаз дгьылҵакыракәаны» Аԥсни Аахыҵ-Уаԥстәылеи разхаҵара ҳәа азҵаара аҭакс, ишиашоу ицо аефир аҿы иҳәеит Ереван инхарҭәааҵәҟьаны ишадгылауа Қырҭтәыла акзаара, асуверенитет, атерриториатә халаҟазаара, ахьыԥшымра, адемократиа.

* * *

*Иара убас, Никол Пашиниан иажәақәа ирҿагыланы иқәгылеит Аԥсны Аҳәынтқарра Жәлар Реизара адепутатцәа Ашоҭ Миносиан, Галуст Трапизониан, Ерик Рштуни, Левон Галустиан.*



# Ауаажәларратә палатаҿы

## Ааигәа ауаажәларратә палатаҿы имӡаԥысит ацитрустә сезон иазкны ицәыртцуа азҵаарақәа рызбаразы аилатәара

### Ацитрус аҽаӡра ԥхастамхарц

Стелла **Сақаниа**

**Ааигәа ауаажәларратә палатаҿы имӡаԥысит ацитрустә сезон иазкны ицәыртцуа азҵаарақәа рызбаразы аилатәара. Амш хәаԥштә аҿы иқәгылан хы-зҵаарак. Актәи: Иахьатәи ҳаамҭазы ацитрустә аарыхра 30 нызқь тонн иреиҳахо, мамзаргьы еиҳа имаҷхо?**

Аӡбатәи: Ацитрустә аалыхра аҭиразы ицәыртцуа апроблемақәа, иара убас Ԥсоу аҳәаа ахгаразы аԥгаԥса зеиԥшроу? Абарҭ азҵаарақәа инарҭбаан ирылацәажәарц исасцәаны ауаажәларратә палатахь имӡахыҵит Аԥсны ақыҭанхамӡа аминистр Беслан Цьапуеи Аԥсны аҳазалхратә еилакы аиҳабы Оҭар Хьециеи.

Ауаажәларратә палата алахәыла Витали Смыр иҳәеит, ас еиԥш иҟоу аилатәара зымӡаԥырго, иҳаӡсыз ашықәс азы, анхацәа ирымаз ацитрустә аалыҵ акгьы рзалымхкәа иахыԥхастахаз азы шакәу. «Сынтәагьы убри аӡыза рмыхырц, аусуракәа ахьынӡамӡаԥгоу аҭәы еилаҳкаарц ҳалацәажәарц ауп ҳзеизаз», – иҳәеит уи.

Анаӡс ажәахә ҟаиҵеит ауаажәларратә палата ахантәаӡы аекономика арҿиареи анаплакра ацхыраара азҭои Дауҭ Агрба. «Зегь раԥхьа игылоу анхаӡы ицитрустә аалыхра аҭыԥ изықәымҵо изымҭиуа, уи зла- ихәышәтәыз ахәшә иахҭниҵаз ахарцьгьы ҭнамго дахьыҟалаз ауп. Ҵыԥх Аԥсны ахы-аҵыхәа зегьы ацитрустә аалыхра аҽаӡра бзиан, аха зегьы ишырдыруа еиԥш, аахәаӡ дҟамлеит. Сынтәа анхаӡы итауар аҭиразы аусмӡаԥгатәқәа ахьынӡанеихьо ҳдырырц ҳҭахын», – иҳәеит уи.

Ақыҭанхамӡа аминистр Беслан Цьапуа иҭабуп ҳәа реиҳәеит ааԥхьара ахьирҭаз азы. Иазгәеиҭеит ацитрустә аарыхразы ицәыртцуа апроблемақәа. Ацитрустә сезон иалагаанӡа мызқәак шагу, аилацәажәара мӡаԥыргоит аҳазалхратә усзуӡцәеи дареи. Иазҿлымҳауп еснагь анхаӡы иаарыхра ибзианы иҭиирц.

Ақыҭанхамӡа аминистр дазааҭгылеит сынтәа ироураны иҟоу ацитрустә аарыхра 30 нызқь тонн рҟынӡа шазԥхьагәаҭоу. Раионцыԥхьаӡа ирылсны араион ахадацәеи ақыҭақәа рхадацәеи иразҵааны ишьақәдыргылаз ауп ари ахыԥхьаӡара. «Анкьа ашәахтә шәаракәа рзы анхацәа шаҟа ҭаргалоз аарыхра ахыԥхьаӡара рхәомызҭ, аха иахьатәи ҳаамҭазы анхаӡы ихы дақәиҭуп идгьыл ақәаарыхра шәахтәда. Убри азы иоуа аарыхра ахыԥхьаӡарагьы иӡаӡом», – иҳәеит уи. Иазгәеиҭеит, абар хы-шықәса инеиԥынкыланы ақыҭанхамӡа арҿиаразы апрограмма аус адулара ишаҿу. Апрограммаҿы иҟоуп ақыҭанхамӡазы еиуеиԥшым ахимикатқәа, ахәаҷамаҷақәа рышьразы ахәшәқәа. Убри иазоужьуп есы-шықәса 10 миллионк аԥара. Уи зегьы иақәхарцьхоит хыхь еиқәыԥхьаӡоу ахимикатқәа раахәара. Беслан Цьапуа дазааҭгылеит хаҭала ацитрустә аарыхразы ишаахәаз ахәшәқәа, урҭ зегьы раионцыԥхьаӡа ахадацәа хәыда-ԥсада ирыҭан.

Аамҭа иахьӡаны ахәышәтәра зылзыршаз, раарыхра бзиоуп. Изымхәышәтәыцгьы ацхыраара рырҭоит ахәшәқәа рыла ирхәышәтәырц. Иазгәеиҭеит, даҽа зҵаарақгьы, дара рыла ишьшақәыргылам ацитрустә аарыхра ахә аҟәҵара. Иахьатәи ҳаамҭазы маҷк еиԥьхеит ахә, аха ақыҭақәа урылсыр иубартә иҟоуп даара ишмаҷу зхаҭабзиара бзиоу атауар. Аха егьа ус иҟазаргьы анхаӡцәа рцитрустә аарыхра ирҭиирҭә, мамзаргьы аҳәаа иахыргартә аҭагылазаашьа рзаԥҵоуп. Сынтәа зааиҟало ацитрустә аарыхра аҳәаа иахгоуп 4 нызқьи 500 тонн рҟынӡа. Уи ҵыԥх аасҭа 1500 нызқь тонн рыла еиҳауп. Дазааҭгылеит иара убас, иҟоу ацитрустә плантациақәа еиҭахауаҵлакәа шажәыз, урҭ уажәшьҭа аус адулара ишаԥсам. Урҭ рҭыԥан ишеиҭаҳатәу аҿыцқәа. Мамзаргьы ашәҟәы иахьҭаӡу закәанла даҽа категориак ахь ииаганы, дазусҭазаалакгьы анхаӡы азин иҭаразы адгьыл ақәаарыхразы. Иҳәеит аҳәынтқарратә плантациақәа хԥа арендала ишыҟоу Гәылрыԥшьтәи, Тҟәарчалтәи, Галтәи арионкәа рҟны. Урҭ арендаҿы иҟоу зегьы аплантациақәа згаз рхарць ала аус адырулоит, ирхәышәтәуеит.

Анаӡс, ауаажәларратә палата алахәыла Витали Смыр иҳәеит, категориак аҟынтәи даҽа категориак ахь аиагара дшақәшаҳаҭым, аха даҽа хырхарҭак аҭаны ииагазар, еиҳа ишеиԥыз. Иара игәаанагарала Афон-Ҿыци Гагра араиони рҟны ацитрустә аарыхразы адгьыл шанымаало. Анкьа Асовет аамҭазы еиҭаҳан, напы адкылан, аха усҟантәи аамҭазы хәда-ԥсада иааргон аторфи еиуеиԥшым аминералтә рҵәыракәеи. Урҭ аҭыԥқәа рҿы адгьыл анализ азырухьеит, уаҟа адгьыл ианаалаӡом. Ус еиԥш иҟоу аҭыԥқәа рҿы аԥсшьарҭатә ӡнқәа ргылазар еиҳа аҳәынтқарразы алҵшәа аиуеит, ҳәа азгәеиҭеит уи.

Дазааҭгылеит иара убас Аӡӡбжьа ақыҭаҿы идыргылараны ишыҟоу азауад маҷ. Уи иалшоит 25 тонна инарзынаԥшуа аҭыԥантәи аалыҵ аус адулара. Иара убас уаҟа иҭрыжьлоит аԥсызқәеи аԥстәқәеи излараазо рхәы. Ақыҭанхамӡа аминистр иҳәеит, даара хәарҭара шамоу ас еиԥш иҟоу азауад маҷ аартра, ақыҭаҿы инхо ауааԥсыра алшара роуеит рқыҭатә аалыҵқәа рааигәа алаҵара.

Анаӡс ажәа иман аҳазалхратә еилакы аиҳабы Оҭар Хьециа. Уи иҳәеит ацитрустә сезон иалагаанӡа аҳазалхратә усзуӡцәеи иареи аилацәажәаракәа шымӡаԥырго. Ицәыртцуа азҵаарақәа зны-зынла аимак-аиҿак анацлалогьы шыҟало, аха гәаанагарак ахь ишцәыртцуа. Сынтәа ацитрустә аарыхра аҳәаа ахгаразы, имӡаԥыргаз аилацәажәаракәа ирыбзоураны, цхыраагӡа ҳасабла иаартхоит даҽа ԥшь-цәаҳәак. Хыхь ишазааҭгылаз еиԥш, иаргьы иазгәеиҭеит сынтәа 4 нызқьи 671 тонн заа иҟало ацитрустә аарыхракәа аҳәаа ишахгаз. Ҵыԥх аасҭа 1500 тонн ала еиҳаны. Иҳәеит ацитрустә аарыхра ахә шьақәзыргыло анхаӡы ихарць гәаҭаны Аԥсны Аминистрцәа Реилазаара шакәу. Сынтәа уи ахә шьақәырҕәҕәан – 24 мааҭ ҳәа. Аха аҳәаа ахгаразы иаҭахәуп еиуеиԥшым аҳәынтқарратә еилазаарақәа рҟынтәи ашәҟәқәа. Урҭ ашәҟәқәа рыхә ахарць иартәоит 2 маатки 73 капеи. Анаӡс атранспорттә харцьқәа ҳәа хазны ицо 9-10 мааҭ аҵлоит. Абарҭ зегьы еизакны иугозар 38 мааҭ иартәоит аҳәаа ахгаразы.

Саатк инеиҳаны ицоз аилатәараҿы агәынамӡаракәа змаз ргәаанагаракәа рҳәартә еиԥш аҭагылазаашьа рыман. Азҵаарақәа змаз зегьы рызҵаарақәа аҭак ҟаҵан.

# Азакәанԥҵара еилазго аҿагылара роуеит

**Аҭәыла аӡнуҵҟатәи ауснәа рминистр Роберт Киут абҵарамза 21 рзы Афон Ҿыц ақалақь аҿы иҟалаз ахҭысқәа инарымаданы Аԥсны аҭәылауаа рахь ааԥхьара ҟаиҵеит.**

Аминистр абҵарамза 21, 2023 шықәсазы Афон Ҿыц ақалақь аҿы, гәыԥӡык ауаа Аԥсны аҳәынтқарратә дачақәа Русбарҭа иатәу аҳәынтқарратә дача «Афон Ҿыц» аихабетонтә хкаара рбганы аҵакыра аӡныҵҟа рҭалара иадҳәалоу ахҭыс азы агәҭынчымра ааирԥшит.

«Аҭәыла аӡнуҵҟатәи ауснәа Рминистрра аганахьала азакәанԥҵара еилазго иарбанзаалак зегьы ҕәҕәала аҿагылара роуеит.

Аԥсны аҭәылауаа аконституциатә зин рымоуп ауаажәларратә ҵакы змоу азҵаарақәа рышьҭыхреи рызбареи. Аха уи ас еиԥш аҟазшьа аманы иҟамлароуп. Иумбар залшом, араҟа ауаажәларра реизҳазыҕьареи ринтересқәа рыхьчареи гәхьаас иҟаҵаны акәушәа аус аҿы зынӡа даҽа интересқәак ирышьҭоу цьоукы шалаху. Убарҭ роуп Афонҿыцтәи ахҭыс аԥшьгаӡыс иҟоугьы», - иазгәаҭоуп аҳәамҭаҿы.

Аминистр иажәақәа рыла, «ҳара ҳауаажәлара ас еиԥш иҟоу ахҭысқәа акыр иаргәамҵуеит. Урҭ ареспубликаҿы еицырдырыуа ауаа ҭакԥхықәрала рхымӡаԥгашьа еиԥш, лакӡакрада анырра иадҳәалоу ауснагӡатәқәа рзыԥшра азин рымоуп».

Аҭәыла аӡнуҵҟатәи ауснәа Рминистрра зегьы еилкааны ахымӡаԥгашьеи уи иацу аҭакԥхықәреи цқьа ирызхәыцырц ааԥхьара ҟанаҵоит.

# Анаҟәаԥиатәи абааҿы

**Sputnik излаанацҳауала, ааигәа Афон Ҿыц Аԥсаратәи ашьхаҿы имӡаԥысит Анаҟәаԥиатәи абаа аиҭашьақәыргылара актәи аетап ахыркәшара иазкыз ацеремониа.**

Имӡаԥгаз аусуракәа ирылҵшәаны еиҭашьақәыргылан агәашәтә еибаркыра хадеи, актәи ахыхьчаратә бааҿы игылоу ахаҳәтә ҭӡи.

Афон Ҿыцтәи аҭоурых-культуратә ҳәырԥсарра «Анаҟәаԥиа» аиҳабы Алхас Аргәын ишазгәеиҭаз ала, аиҭашьақәыргыларатә усуракәа ирапхьанеиуан 2018 шықәсазы еиҿкааз археологиатә усмӡаԥгатәқәа.

«Имӡаԥгаз археологиатә усмӡаԥгатәқәа хықәкы хадас ирыман агәашәтә еибаркыреи абааи реиқәырхара. Даҽакала иаххәозар, ажрақәа рымӡаԥгара ақәшәеит, избанзар аҭоурыхтә баҟа аҭагылазаашьа уашәшәыран. Иазгәасҭар сҭахуп, 1958-1959 шықәсқәа рзы араҟа ишымӡаԥысыз археолог Михаил Ҭраԥшь напхгара зиҭоз археологиатә усуракәа. Усҟан, ари аус иалахәын 200-ӡык инареиҳаны ауаа. Урҭ, актәи аӡбатәи абаақәа иркьымскәаны, зҵакы иаҳа имаҷыз абаақәа рыкәша-мыкәша ажрақәа мӡаԥыргеит. Иҟалап, иаҳа зҵакы дуу абаақәа рыҭҵаара рымч ақәхарым ҳәа иԥхьаӡаны иаанрыжьзар. Ари ҭакԥхықәра ҳара ҳхахьы иаҳгеит, – иҳәеит Аргәын.

Алахс Аргәын иажәақәа рыла, хара имгакәа имӡаԥыгатәу аҳәырԥсарра агәаҭаракәа ирееиуоуп агәашә ду аус адулара, хаҭала иаҳҳәозар – уи аӡнуҵҟатәи ахәҭеи аҿыԥшыларатә ҭеиҭыԥши реиҭашьақәыргылара. Аусуракәа ирылагап ҳәа ргәиҭоуп ҳазҭоу ашықәс иахымгакәа.

Анаҟәаԥиатәи абаа агәашәқәеи ахыхьчаратә ҭӡы ахәҭаки реиҭашьақәыргылара иазоужьын аа-миллионк мааҭ инарзынаԥшуа аԥара.

# Сергеи Уасил-иԥа Чакветаӡе

88 шықәса дшырҭагылаз иԥсҭазаара далҵит Аԥсны ашәҟәыӡӡцәа Реидгылеи Аԥсны ажурналистцәа Реидгылеи рлахәыла, «Ахьӡ-Аԥша» аорден III аӡаӡара занашьоу – аԥсуа шәҟәыӡӡы, ажурналист, апублицист, еиуеиԥшым амедалқәеи, аҳәынтқарратә ҳамҭақәеи занашьаз Сергеи Уасил-иԥа Чакветаӡе.

Сергеи Уасил-иԥа Чакветаӡе диит ажьырныҳәамза 1, 1936 шықәсазы Аԥснытәи АССР, Гәдоуҭа араион Оҭхара ақыҭан. Дрылгеит Оҭхаратәи абжьаратәи ашкол (1955ш.), А. М. Горки ихьӡ зху Аҟәатәи арҵаӡратә институт афилологиатә факультет аԥсуа бызшәеи алитературеи аурыс бызшәеи алитературеи рырҵаӡы изанааҭ ала.

1960 шықәса инаркны — Гагра араион Ганҭиадтәи ашкол-интернат аҿы арҵаӡы-ааӡаӡыс аус иуан. 1960–1963 шш. Асовет Ар рҿы иуалԥшьа наигӡон.

Аррашьҭахь Гәдоуҭа араион Калдахәаратәи ашкол-интернат аҿы ирҵаӡратә усура иациҵеит. Абҵарамза 1963 шықәса инаркны 1968 шықәсанӡа — асоциалисттә мазара аимҵәара аҿагылара Гәдоуҭатәи араионтә ҟәша (ОБХСС) аҟны аоперативтә зинмчы змоу аусзуӡ еиҳабыс аус иуан. 1968 - 1988 шш. — Асоветтә Социалтә Республикақәа Реидгыла аҳәынтқарратә шәарҭадара Акомитет аусбарҭақәа рҿы аоперативтәи анапхгараҭаратәи амаҵуратә ҭыԥқәа ныҟәигон, аподполковник ичын иман. Еиуеиԥшым ашықәсқәа рзы Қарҭ, Киев, Ташкент ақалақьқәа рҿы аҷыдалкаатә школқәа рҿы аҭара иҵон. 1988-1990 шш. — Гәдоуҭа араион атуризм абиуро адиректорс аус иуан.

1990-1991 шш. — Асовет Еидгыла Акоммунисттә партиа Гәдоуҭатәи араионтә комитет аӡбатәи амазаныҟәгаӡыс аус иуан. Нанҳәамза, 1991 шықәса инаркны цәыббрамза, 1998 шықәсанӡа — Гәдоуҭа араион Ахадара асоциалтә хьчара аҟәша анапхгаӡыс дыҟан. 2000–2005 шш. — Ареспублика Аԥсны аҳәынтқарратә шәарҭадара Амаҵзура Гәдоуҭатәи араионтә ҟәша аиҳабыс дыҟан.

2005 - 2007 шш. – Гәдоуҭа араион Ахадара аиҳабы ихаҭыԥуаӡыс аус иуан.

2007 – 2021 шш. — агазеҭ «Аԥсны» Гәдоуҭа араион аҟны ахатәы корреспондентс аус иуан, иара убас абыргцәа Рхеилак ахантәаӡыси Гәдоуҭа араион аибашьра, аҵьа, арбџьармчқәа рветеранцәа Рхеилак ахантәаӡыси Аԥсны Акоммунисттә партиа Гәдоуҭа араионтә ҟәша анапхгаӡы ихаҭыԥуаӡыси аус иуан.

* * *

Агазеҭ «Аԥсны» анапхгареи аусзуӡцәеи гәалсра дула ирыдашшылоит зыԥсҭазаара иалҵыз, акыр шықәса агазеҭ «Аԥсны» ахатә корреспондентс аус зуаз Сергеи Уасил-иԥа Чакветаӡе иҭаацәа, игәакьацәа, иҭынхацәа.

Анаҧҟаза

**Культурала аҧсуаа даара ибеиоуп. Зхатәы ҳәызба змоу ажәларқәа маҷуп. Аҧсуа ҳәызба анцәырҵ аахыс зформа змыҧсахыц акоуп. Иахьа уи аҟаҵараҿы еиуеиҧшым аматериалқәа рхы иадырхәозаргьы, аҳәызба аҿы аформа ажәытәра иалиааны уажәраанза иаауеит. Ажьирҭа «Абраскьыл» аҿы иҟарҵо аҳәызбақәа уи рныҧшуеит. Аҧсуа цәа рхоуп.**

# Ажьира зыҧсыршьагахаз

Даҭо Гьергьедаа диит Пақәашь ақыҭан. Иара аҭыҧантәи ашкол даналга ашьҭахь дҭалоит Аҟәатәи Иаарту аинститут аҳазалхра азанааҭ ала. Уи даналга иҵара иациҵеит Аҧснытәи аҳәынҭқарратә университет аҿы апсихолог изанааҭ ала. Абҵьар аҟаҵара далагеит хәышықәса раҧхьа.

Даҭо аҳазалхратә еилакы аҿы аус иуеит абар шьҭа жәаа шықәса, аамҭала Давид Цьапуа исоциалтә даҟьаҿы иибаз аинтерес изцәырнагеит. «Ахааныз ажьираҿы сымнеицызт, аха гәаҧхарак соуит», - иҳәоит Даҭо уи аамҭа игәаларшәо. «Акыр аамҭа снеиуан дара рахь, изҿыз сахәаҧшуан, нас ас уабанзаныҟәалои рҳәан аҳәызба аҿы сырҭеит. Ахәы ҟаҵаны, аҭра заxны еибысҭеит. Абас хәыҷыхәыҷла саланагалеит. Иахьа уажәраанзагьы абра сыҟоуп», - еиҭеиҳәоит Даҭо.

Иара 2021 шықәса рзы Аҧсны-парк аҿы имҩаҧысуаз ажьицәа рфестиваль далахәынАри ажьицәа еидызкылаз раҧхьатәи афестиваль акәхеит. Уаҟа хымш рыла дамассктәи аҵыр иалхны Ахра Аҳәбеи иареи аҧсуа ҳәызба ҟарҵеит.

Аҧсуа ҳәызба аҭоурых ду амоуп. Ҳабдуцәа урҭ рабдуцәа еснагь иныҟәыргон ҳәызба хәыҷык, абзазараҿы рхы иадырхәоз. Иахьагьы усоуп.

Урҭ шамахамзар дамассктәи аҵыр иалырхуан. Аус адызулоз ажьицәа зҟазара ҳаракзоу ҳәа иҧхьазан, аҟаҵашьагьы маӡан. Дамассктәи аҵыр иалхыз абҵьар даҽакы иалаҩашьомызт, анҵыра бзиа аман.

Аҧсуа ҳәызба акәзар, ахатә ҷыдарала еиҿкаан. Аҿы аура жәааха-ҩажәи хәба сантиметр иназоит, ахәы жәа-сантиметрак рҟынза. Ахәы гьежьуп, аха аганқәа хәыҷык еидҟьаҧслоуп. Арҭ ашәагазагақәа рыҽҭарыгзоит иахьагьы ажьицәа.

Аҧсуаа аҳәызба ныҟәыргоит арымарахьтәи аган ала, иара еснагь аҭра иҭан. Иҭыргоит ҩ-напыкала икны. Ахәы ахаҿы иамоуп амацәаз, асахҭан иалху абз ахьарҭо, иара уи алоуп аҳәызба аҭра иштыргогьы. Аҳәызба аҭра ишабалак иҟарҵазомызт. Ааҷа шкәакәала ирҩычон. Иахьагьы «Абраскьыл» аҟазарҭаҿы уи аҧҟара иқәныҟәоит. Аҭра ахаҭа ишаҧу еиҧш сахҭан еиқәала ирзахуан. Ааҷа - аҵьма ацәа рҩаны, акьыр изаарҵоит, анаҩс ахәы аамхны ашәшьыраҿы икыдырҵоит. Ианҩалак, ипаны ихырыссоит. Ааҷала инагзоу асахьа аҵак ҷыда амоуп. Избанзар, ажәытә сахьақәа зегьы рҿы иеиқәшәоит жә-рҕазсҭак, аха избан жәба зыҟарҵоз, аҭак нагзаны иҭҵаам макьана.

Аҧсуа ҳәызба аҟаҵашьа далацәажәо Даҭо иҳәеит, иахьагьы рхы ишадырхәо дамассктәи аҵьыр. Аханатә аҵьыр рҭәаны иржьиуеит, анаҩс аиха акырынтә еиҿыбааны еиқәырҵоит. Аҿы анеиҵырхлак ацәа ахырхуеит, анаҩс ирзрыжәуеит, уи ашьҭахь еиҭа ацәа ахыхны иаҳа игәзоу бҕьыцла идрыцқьоит. Анаҩс аҳәызба аҿы аҵәҵәыра изаарҵоит. Уаҟа аихақәа еилалоит, абасала аҿы ианылоит иҷыдоу асахьақәа.

Даҭо иусумҭақәа ируакуп Иури Воронов Ҵабал имҩаҧигоз археологиатә усуракәа раан ииҧшааз ахсаала ахархәарала иҟаиҵаз аҳәызба. Уи асахьа изҭихит Баҭал Цьапуа. Иара аҧсуа еибашьыгатә ҳәызбоуп. Убасгьы Даҭо инапы иҵихит Баҭал Цьапуа изырыгаз, ажәытә аҧсуа еибашьҩы иҟәныз абҵьар зегьы. Иахьа уи аетно-парк аҿы ицәыргақәҵоуп.

Даҭо Гьергьедаа аҳәызба аҟаҵараҿы аетапқәа зегьы дырхысуеит. Аҳәызба  уимоу, аҭра злыихуа асахҭангьы инапала иазирхиоит.

Урыстәыла имҩаҧысуаз абҵьарҟаҵаҩцәа реиҧылараҿы Даҭо дҵьаршьон, избанзар абжьаапны аҟаза аҳәызба аҟаҵараҿы уск ауп ихахьы ииго. Даҭо иакәзар, аҳәызба ахы инаркны аҵыхәанза аус адиулоит аетапқәа зегьы дырхысуеит аҿы, ахәы, аҭра, уи злихуа асахҭангьы инапала иазирхиоит.

Аҧсуа ҳәызба аҿы аиха иалырхуазар, ахәы аҟаҵараҿы жәытәла рхы иадырхәон акакан агәаҧшь, адац, аб, аҵьма, акамбашь рҭәыҩақәа, аҧстәқәа рыбаҩ, еиҳа иҕәҕәоу ахәҭақәа. Иара убас аҟазацәа аус рыдырулоит, амҿы, лассы-лассы ахархәараҿы иуҧымло амаҭәахәқәа, асланбыҭә, даҽакала амамонт ҳәа изышьҭоу ахаҧыц уҳәа реиҧш иҟоу. Даҭо иазгәеиҭеит аҳәызбақәа злырхәуа амаҭәахәқәа еиҳарак атәыла анҭыҵынтә ишаарго. Аҟазарҭаҿы еикәҵаны ирымоуп африкатәи аҵла еиқәаҵәа ахсаҟәқәа.

«Абра санааилак сыҧсы сшьоит. Аҟазарҭаҿы атмосфера даҽакуп. Ажьира ҳара ҳҿы жәытәнатә аахыс аҵакы змаз усуп. Угәы-уҧсы цқьаны унеиуазароуп», - иҳәоит аҟаза.

Еиҳарак аҳәызбақәа аархәоит аҳәынҭқарра анапхгара рҟынтә, ҳамҭас асас дахьцәа ирырҭарц, иҟоуп абиҧарақәа еимырдо ихьышьҭрамырзгоу ак еиҧш ианҿарҵогьы. Аҟазараҭа «Абраскьыл» аусумҭақәа цахьеит Шьамтәыла, Мысра, Финлиандиа, еиҳарак Урыстәыла. Даҭо иусумҭақәа рахьынтә иҟоуп ҳәызбақәак атәыла анҭыҵ имцандаз, аҩныҵҟа иаанхандаз ҳәа ззиҳәо, аха иага ус иҟазаргьы «аҳәызбақәа ирыбзоураны Аҧсны азбахә раҳауеит, ирдыруеит», иҳәоит иара иус дазыгәдуны.

Даҭо аҳәызбақәа рыдагьы аҧсуа маҟақәа ҟаиҵоит. Ацәа аус адулашьа ахьидыруа аҟынтә, уигьы ахы инаркны аҵыхәанза еибиҭоит. Еиҳарак излихуа ажә ацәоуп, еиҳа итатоуп аҟынтә. Аҟәынақәа аразны иалхуп, ирну асахьақәа амузеиқәа рҿы иҵәаху ажәытә маҟақәа рҟынтә иаагоуп, урҭ ирашьашәалоуп.

Уажәы ажьицәа аиааит агәыҳалалратә фонд «Амшра» аҟынтә агрант. Аҟәа Алашарбага аҳаблаҿы ажьирҭа аҟаҵара иаҿуп, афондқәа «Ашанеи» «Кьарази» хылаҧшра зырҭо ахәыҷқәа ажьира ддырҵарцаз. Даара ирацәаҩуп иадҵаало, избарц зҭаху, - ҳәа азгәеиҭеит Даҭо.

Шьашәы Алыҧхаа рыцзааит иҧшьоу аус еиҵагыло абиҧарақәа ирымаздарц зыгәҭаку аҟазацәа!

**Альбина Ажьиба**

# Донтәи адгьыл аҟны аҧсуа диаспора

Ҳҵьынҵьуаа рхеидкыла

**Жәлар ракзаара Амш аҳаҭыр азы Ro.TODAY ажурналист диҧылеит Донтәи адгьыл аҟны ааигәа иаҧҵоу аҧсуа диаспора анапхгаҩы Иракли Бжьинаа. Уи Ростовтәи аобласт аҩбатәи иҧсадгьыл акәны иҧхьаӡоит, ҳаҭыр дула дырзыҟоуп Донтәи арегион иқәынхо ажәларқәа зегьы.**

**– Изаҭаххазеи Дон аҧсуа диаспора аиҿкаара?**

– Адиаспора аҧҵара ҵакыс иамоу Дон ихықәгылоу Ростови Ростовтәи аобласти рҟны инхауа аҧсуаа реидкылара ауп. Ганкахьала, ҳарҭ имаҷзаргьы лагаламҭак ҟаҳҵоит аказакцәа ркультуратә хаҿра арбеиараҿы, убри инаваргыланы милаҭрацәала еилоу Донтәи атәылаҿацәаҿгьы. Даҽа ганкахьала – ҳхаҭақәагьы культурала ҳаҽҳарбеиоит. Адиаспора иалнаршоит ахатәы бызшәеи амилаҭтә культуреи рырҿиаразы, реиқәырхаразы аҳәынҭмҷра аусбарҭақәеи аҭыҧантәи ахаланапхгара аусбарҭақәеи рганахьала адгылара аиура. Иара убас ҳаимадоуп, ҳаиҿцаауеит Дон аҵара зҵо аҧсуа студентцәеи ҳареи.

´Абри инаваргыланы, ҳхаҿы иааҳгоит Дон ҳажәлар ишахәҭоу, ишраҭәоу рзыргаразы ҳхаҭақәа ламысла иҳаду аҭакпхықәрагьы. Дон аҧсуаа рхеидкыла иаҵанакуеит аҳәынҭмаҵзуҩцәа, аргылаҩцәа, аҵарауаа, иаҧхьагылоу иреиҳау аҵараиурҭақәа русзуҩцәа, абизнесуаа, аҳақьымцәа, аиуристцәа, зыхьз-зыҧша гахьоу аспортсменцәа, иааидкыланы иуҳәозар, зыжәлар рхаҿра змырҧхашьо ауаа бзиақәа.

Акыр шықәса раахыс ишьақәгылахьоу аиҩызаратә еизаҟазаашьақәа иалдыршахьеит, ҿырҧшыс иаагозар Донтәи абизнессуаа рганахьала Аҧсны рхатәы бизнес арҿиара, ҷыдала атуризм аусхк аҟны. Ҳақәгәыҕуеит аҭыҧантәи амчреи аҳәынҭусбарҭақәа русбарҭақәеи рҟны аусеицура иалнаршап ҳәа амуниципалтә, аҳәынҭқарратә усбарҭақәа инарыгзауа ауаажәларратә, акультуратә усмҩаҧгатәқәа рҟынгьы ҳхы ацәыргара.

**– Шәаҳзалацәажә, Дон аҧсуаа анбацәырҵи? Шәара шәхаҭа шаҟа ҵуазеи абраҟа шәынхоижьҭеи? Шәыжәлар ҟазшьа ҷыдақәас ирымоузеи?**

– Сара исцәыуадаҩуп Дон раҧхьаза акәны аҧсуаа анцәырҵыз атәы аҳәара, аха издыруеит шәышықәса инарыцны уажәаҧхьа, Актәи адунеитә еибашьраан Ачерқьесцәа рполки Донтәи аказакцәа рартиллериатә дивизиони рҟны «аҧсуаа шәҩыуаа» Кавказтәи ҽылатәи адивизиа иаланы ишрыцеибашьуаз, уи иаҳарак ишырдыруа «Ибнаку адивизиа» ҳәа ауп.

Хаҭала сара Ростов сынхоит 1992 шықәса раахыс, 14 шықәса анысхыҵуаз инаркны. Убасҟан сыҧсадгьыл ақырҭуа-аҧсуа еибашьра амцашыра ықәын, ҳҭаацәарақәа ирацәаҩны Дон иаднакылеит. Шьоукы нас шьҭахьҟа ихынҳәит, азәырҩы араҟа иааиҿасит. Донтәи адгьыл иадҳәалоуп сыҧсҭазараҿы акырза зҵазкуа ахҭысқәа, абраҟа имҩасит схәыҷра, абраҟа исоуит аҵара бзиа. Аибабара, аиқәшәара ҳалагеит иныкәырҧшшәа 2000 шықәса инаркны.

Мызқәак уажәаҧхьа ҳгәы иҭаҳкит адиаспора аҧҵареи ашәҟәы аҭаҩреи. Ишьақәыргылан асиақәа, иаҧаҳҵеит ҳчат, аиҧыларақәа аҧшьаҳгеит. Октиабр 28 азы аизара мҩаҧаагеит, иҳазбеит ауаажәларратә хеидкыла ашәҟәы иҭаҳҩырц. Уажәы иаҭаху аусшәҟәқәа зегьы рырмазеира ҳаҿуп. Ҳхеидкыла ахатарнакцәа даара иҳаҵхаҵо уааyп, зегьы рганахьала ацхыраара ҳаҭара рҽазыршәоит.

Ҳарҭ зегьы иаҳзааигәақәоу рықәҿиарақәа ҳреигәырҕьоит, ахаҵара, аҳзырымгара, ааӡара, аиҳабацәа рхамыштра уҳәа аҟазшьа бзиақәа ҳаҭыр рықәаҳҵоит.

**– Иҟоума Аҧсны аурысцәа рхеидкыла, уи аҧсы шҧаҭоу?**

– Ааи, жәаҳәарада, иҟоуп, хьзысгьы иамоуп «Аҧсны аурысцәа рхеидкыла». Ноиабр 4 азы убри ахеидкыла Урыстәылатәи Афедерациа атәылауааи Аҧсны инхо аҵьынҵьуааи ирыдырныҳәалеит жәлар ракзаара Амш. Аха ари ижәытәзоу, иара убри аамҭаз иқәыҧшу ҳҳәынҭқарраҿы аурысцәа еидызкылауа иакызаҵәыку еиҿкааарам. Ҳҳәынҭқарра 1993 шықәсазы асуверентә статус архынҳәит, ихьыҧшым ҳәынҭқаррак аҳасабала Урыстәылатәи Афедерациа иазханаҵеит 2008 шықәсазы. Аурысцәа ыҟан, иагьаанхоит милаҭ рацәала еилоу Аҧсны ажәлар иузырҟәымҭхауа рыхәҭа акәны, ҳауаажәлар рыҧсҭазаара активла иалахәуп.

**– Идыруп, аҧсуаа аиашахаҵара ныҟәызго жәларны ишыҟоу. Ростовтәи аобласт аҿы урҭ Аурыс иашахаҵаратә уахәама иамадоума, мамзаргьы шәара шәхатәы шәымоума?**

– Амадаракәа ҳабжьоуп хаҭа-хаҭала – ауахәамақәа ҳарҭаауеит, Анцәа ҳиҳәоит. Аизыҟазаашьа бзиазақәа ҳабжьоуп Ацқьа Гьаргь Аиааирагаҩ иуахәама ахылаҧшҩы аб Валерии сареи. Дон аҧсуа иашахаҵаратә уахәама ыҟазаҵәҟьам. Иҟалап, знымзар зны ицәырҵыр, аха уажәы уи азҵаара ықәгылазам. Аҧсны акәзар, ауахәаматә иурисдикциа аганахьала аҭагылазаашьа макьаназ аҭыҧ иқәҵам. Адинмаҵзуҩцәа ихьыҧшым Аҧсуа иашахаҵаратә уахәама аҧҵаразы аусуракәа мҩаҧыргоит. Иара убри аамҭазы Аурыс иашахаҵаратә уахәама Аҧсны иахәаҧшуеит Ақырҭуа иашахаҵаратә уахәама иатәуп ҳәа. Аха ақырҭуа уахәама аҧсуа уахәамақәа рахь амҩа аркуп. Ҳара аус зцааyа Аурыс патриархат ауп. Сгәыҕуеит, абри аҭагылазаашьагьы аaигәазатәи шықәсқәак рыҩнуҵҟала аҭыҧ иқәҵахап ҳәа.

**– Гәҭаккәас ишәымоузеи Дон аҧсуа диаспора арҿиареи ҳаҧхьаҟагьы аҟазаареи рганахьала?**

– Макьаназ аиҿкаареи ашьақәгылареи рымҩа ҳануп. Раҧхьаза иргыланы, абыржәы напы аҳаркуеит амилаҭ-культуратә автономиа аформа аҭаны ауаажәларратә хеидкыла ашәҟәы аҭаҩра. Ҳгәыҕуеит абри азҵаара аганахьала амчрақәа ацхыраара ҳарҭап ҳәа.

Анаҩс иҳазбоит ахыбра азҵаара, нас напы аҳаркуеит аҧсуа бызшәа аҵаразы онлаин-курсқәа реиҿкаара. Ҳгәы иҭоуп астудентцәа рсиа ашьақәыргылара, урҭи ҳареи ҳаимадаракәа реиҿкаара.

Аҵыхәтәаны иаҵысшьырц сҭахуп Донтәи адгьыл, ашьагәыҭ ааҧсыра рыбзазара, ртрадициақәа, егьырҭ адиаспоракәа рхаҭарнакцәа ҳаҭыр шрықәаҳҵауа, иара убас шәредакциа ашҟа ҭабуп ҳәа сҳәоит иаашәырҧшыз азҿлымҳаразы.

Бжьинаа Иракли Валери-иҧа диит 1978 шықәсазы, Аҧсны Очамчыра ақалақь. 14 шықәса анихыҵуаз инаркны Дон ихықәгылоу Ростов ақалақь аҟны дынхоит. Ибзиазан далгеит Ростовтәи аҳәынҭқарратә университет. Аиуристтә ҭҵаарадыррақәа дыркандидатуп, адиссертациа ихьчеит Урыстәыла аҭҵаарадырракәа Ракадемиа аҳәынҭқарреи азини Ринститут аҟны ахатәҳәаақәҵаразы ажәларқәа рзини ихьыҧшым ҳәынҭқаррак аҳасабала Аҧсны Аҳәынҭқарра асуверенитет ашьаҭаркреи ртемала. Аладатәи афедералтә университет акафедра дадоцентуп.

**Акьыҧхь иазирхиеит Б.Қаҵьиа**

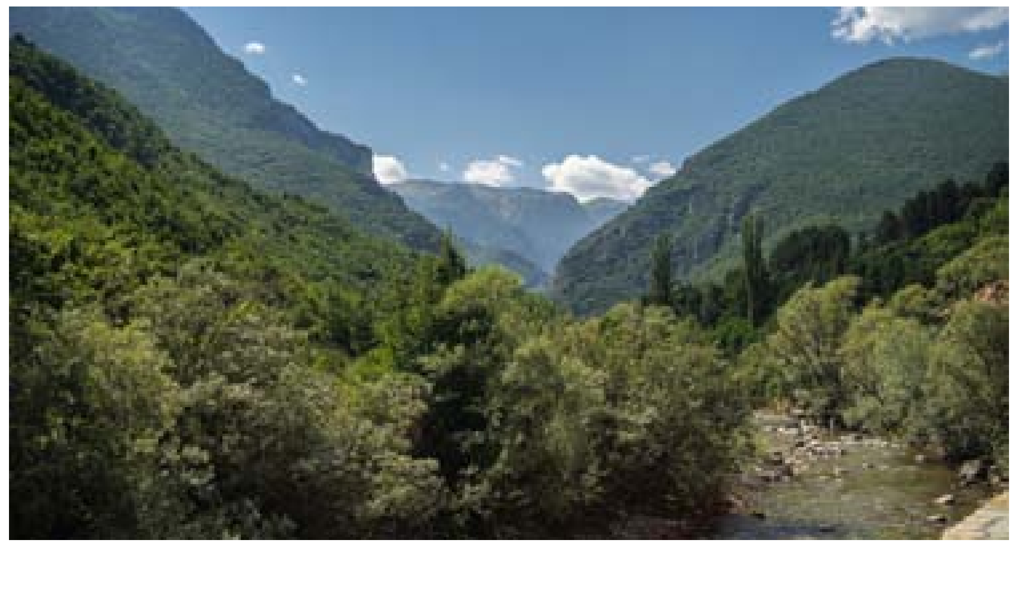



# Борис Ашәба хаҭалатәи ицәыргақәҵа

## Аҧсны асахьаҭыхыҩцәа Реидгыла Ацәыргақәҵтатә зал хада аҟны иаатит «Амра ашәахәаақәа» ҳәа хыс измоу аҧсуа сахьаҭыхыҩ Борис Ашәба хаҭалатәи ицәыргақәҵа

Аҟазара ауаа

**Ацәыргақәҵахь инагоуп 100 инареиҳаны аусумҭақәа – иҿыханҵоу аҧсабара сахьақәеи апатретқәеи, иара убас амҳаҵьырра атема иазку аусмҭақәа рсериа.**

Ицәыргақәҵоу аусумҭақәа рхыҧхьазараҿы иҟоуп – «Амреи амзеи реиҧылара», «Агәыҕра», «Ажәытә Аҟәа», «Абугенвиллиа ашәҭра», «Зыҧсадгьыл зцәызыз - зегьы ицәызит», «Шьыжьбзиа, исызгәакьоу Аҟәа», «Ашьхақәа рыҧсыҧлагаҩагара», «Ажәҵысқәа», «Иҭынчу афҩышьҭқаара», «С. Чанба ихьз зху Аҧсуа аҳәынҭқарратә драматә театр», «Адоуҳамч», «Ашымҳа ашәшьыраҿы» уҳәа убас ирацәаны.

Ацәыргақәҵа аартуа, Аҧсны асахьаҭыхҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Витали Цьениа еизаз бзиала шәаабеит ҳәа реиҳәеит, иара убас Борис Ашәба дидныҳәалеит.

«Араҟа иахьа ицәыргоу аусумҭақәа рхыҧхьазараҿы  Москва еиҧш, асахьаҭыхыҩ иҧсадгьыл аҿы иҭихқәазгьы ыҟоуп. Аиҳарак уи иусумҭақәа Аҧсны акультура иазкуп. Ҳара иколлегацәа-асахьаҭыхыҩцәа уи иусура ахәшьара ҳаракы аҳҭоит», - иҳәеит Витали Цьениа.

Афилологиатә ҭҵаарадырракәа рдоктор, ашәҟәыҩҩы Владимир Занҭариа адныҳәалара ҟаиҵеит, асахьаҭыхыҩ иҳараку изанааҭдырра аҩазара инаҵшьны иазгәеиҭеит:

«Даара абаҩхатәра злоу уаҩуп. Зегьы реиҳа ихадоу – акы иаламҩашьо, зхатәы ҟазшьа змоу сахьаҭыхҩуп. Араҟа иубазом аҿыҧшышьа. Борис Ашәба иусумҭақәа ирныҧшуеит асахьаҭыхҩ ихаҭа иҩнуҵҟатәи идунеи, уи аиашазы имариам усуп. Араҟа иахьа ицәыргоу аусумҭақәа акыр ҭакҧхықәрала иаҧҵоуп, урҭ ҵабыргны ҳҟазара иҳаракзоу адунеитә ҩазара ахь ицәырнагоит», - иҳәеит иара.

Асахьаҭыхыҩ Борис Ашәба ихаҭа ирҿиарахь иаадырҧшыз ахшыҩзышьҭразы еизаз иҭабуп ҳәа реиҳәеит.

«Иҭабуп идуззаны аамҭа ҧшааны ари ацәыргақәҵа шәаахьаҭааз. Ҷыдала иҭабуп ҳәа иасҳәарц сҭахуп Аҧсны асахьаҭыхыҩцәа Реидгыла ахантәаҩы Витали Виктор-иҧа, уи сара ацхыраара ду сиҭеит. Ельвира Арсалиа иахьа ари аусмҩаҧгатә лхы алалырхәыртә дзыҟамлазеит, аха сара уи идуззаны иҭабуп ҳәа ласҳәарц сҭахуп ацәыргақәҵа аиҿкаараҿы исылҭаз хәызмазам ацхыраарази», - иҳәеит иара.

«Сара даара исгәаҧхеит Борис Ашәба ицәыргақәҵа. Иахьа араҟа ҩ-залк рҿы икнаҳауп еиуеиҧшым атехникақәеи атематикақәеи рыла инагзоу аусумҭа шьахәқәа.  Иубаратәы иҟоуп асахьаҭыхыҩ зус зеиҕьаҟам ала издыруа, даара ибзианы аҿыханҵа зыцааиуа шиаку», – ҳәа Аҧсныпресс акорреспондент диҿцәажәо, ацәыргақәаҵа илызцәырнагаз ацәанырракәа рҭәы лҳәеит Аҟәа асас Ольга Коптева.

Белоруссиантәи асахьаҭыхыҩ Анастасиа Еверенчикова ацәыргақәҵа акырза илгәаҧхеит. «Араҟа иҟоуп даара аинтерес зҵоу аусумҭақәа, урҭ ирнубаалоит асахьаҭыхыҩ аҧштәы, аемоциақәа, аҧсадгьыл ахь ибзиабара шаҟа дацклаҧшны ицәырино. Сара хықәкыла ари ацәыргақәҵа аҭаара сгәы иҭазамызт, уи машәыршақә иҟалеит. Аха избаз даара сгәы иаахәеит. Сара аинтерес сымоуп Аҧснытәи асахьаҭыхыҩцәа русумҭақәа рыхәаҧшра, схаҭагьы сахьсахьаҭыхҩу инамаданы. Араҟа ицәыргақәҵоу апартретқәа ирҵабыргны раарҧшрала иалукаартә иҟоуп, уи дара рҷыдаҟазшьаны иҟоуп. Аколористика акыр ибеиоуп. Иубаратәы иҟоуп аҿыханҵаҩ аҟазаратә гьама шьахә шимоу. Ҳара даара анырра ду ҳанаҭеит ари ацәыргақәҵа», –  лҳәеит лара.

Москватәи ареставратор Алеқсеи Кабачовгьы убасҵәҟьа ацәыргақәҵазы игәаанагара иҳәеит: «Сара, туристк иаҳасабала, даара сазҿлымҳауп иахьа ҳахьынеиаауа аҭыҧқәа уаанза изеиҧшраз аилкаара. Ари ацәыргақәҵаҿы хра злоу аемоциақәа узцәырҵуеит. Арҭ асахьақәа уанрыхәаҧшуа, лассы-лассы арахь ааиразы агәазыҳәара узцәырҵуеит. Сара сгәаанагарала, асахьаҭыхыҩ даара ибзианы аус иуит, уи иусумҭақәа зегьы ирбар аҳәҭоуп».

Асахьаҭыхыҩ хаҭалатәи ицәыргақәҵа Аҧсны раҧхьаза акәны имҩаҧысуеит.

«Апартреҭ, апеизаж, анатиурморт уҳәа реиҧш иҟоу, автор дзызхьаҧшуа еиуеиҧшым ажанрқәа рҿы, сара сгәаанагарала, еидызкыло ҳәа иҟоу асиужеттә ҵакы змоу асахьақәа роуп.  Урҭ сара ирылызбаауеит асахьаҭыхыҩ гәык-ҧсыкала иҧсадгьыли иуаажәлари дшырзыҟоу, урҭ рхьааи рлахьынҵеи шрыцеиҩишо. Аҧсны аҭоурыхи ажәытә легендақәеи атрадициақәеи, ааигәа имҩаҧысуаз атрагедиатә хҭысқәеи дрызхьаҧшуа, асахьаҭыхыҩ арҿиаразы ҵҩа змазам ашьаҭеи ҳәаа змазам ахыҵхырҭеи иоуеит.  Ари даара акыр аҵанакуеит, уи арҭ асахьақәеи аграфикатә ҭыхымҭақәеи збо ахәаҧшыҩ хра злоу аемоциақәа изцәырнамгар залшом, аха зегьы ирыцку - еиуеиҧшым асахьаркыратә хаҿқәа рыла иаарҧшу ҧхьаҟатәи аҧеиҧш лаша ақәгәыҕреи иара аҧсҭазаара ахаҭа ахь абзиабареи роуп», –  абас Москва ақалақь аҿы имҩаҧысуаз ацәыргақәҵақәа руак аҿы дықәгылауа Борис Ашәба иҟазара ахәшьара ааиҭеит асахьаҭыхыҩ, Урыстәыла асахьаҭыхыҩцәа рырҿиаратә Еидгыла алахәыла Дмитри Костылев.

Ацәыргақәҵа мҩаҧысуан абҵарамза 24 аҟынза.

**Борис Ашәба** – *Урыстәыла асахьаҭыхыҩцәа рырҿиаратә Еидгыла алахәылас дыҟоуп.  Аҟәатәи асахьаҭыхратә школ доушьҭымҭоуп. 1989 шықәсазы Аҧснытәи аҳәынҭқарратә Университет аекономикатә факультет далгеит. Аекономикатә наукақәа ракандидат ҳәа ахьз ихҵоуп. Борис Ашәба иусумҭақәа Аҧсны, Урыстәыла, Испаниа, Ҭырқәтәыла хазхаҭалатәи агалереиақәа рҿы ишьҭоуп.*

# Арра - спорттә хәмарра

Ахәыҷқәа рыспартакиада

**Аҧсны аҵара Аминистрра аҵаҩцәа арра-патриотизм рылааӡаразы ишьақәыргылоу аусуратә план инақәршәаны, насгьы Аҧсны Аҵьынҵьтәылатә еибашьраҿы Аиааира 30 шықәса ахыҵреи, Аҧсны Аҳәынҭқарра азхаҵара 15 шықәса ахыҵреи ирызкны аспартакиада мҩаҧган.**

Аҧсны атәылахьчара Аминистрра адгыларала жьҭаарамза 31 инаркны абҵарамза 4-нза Аҧсны атәылахьчара Аминистрра иатәу Артиллериатә полки, Алада Ешыратәи ахысырҭеи рҟны имҩаҧысит Аҧсны ашколхәыҷқәа рыбжьара XVII Ареспубликатә арра-спорттә хәмарра «Аиааира».

Аицлабракәа рхы рыладырхәит Аҧсны араионқәеи  Аҟәа ақалақьи рышколқәа  рҵаҩцәа(Гал араион ада).

Аицлабракәа раартра амш рыдырныҳәалеит Аҧсны аҵара аминистр Инал Габлиа, Аҧсны атәылахьчара аминистр ихаҭыҧуаҩ  Давид Бжьаниа . Урҭ аицлабракәа  рылахәцәа ирзеиҕьыршьеит агәаабзиара, ақәҿиара дуқәа, аманшәалара.

Аицлабракәа рпраграмма аҟны иҟан 11 спорт хкы: автомат бҵьарла ахысра, автомат бҵьар  аимыхра, аибыҭара, 100м; 800м; 1000м. аиҧхныҩлара, агранат аршәра, махәҿала  аҽышьҭыхра, ашаха  аимырххара, ахыци ахәымпали рыла ахысра, арратә хәмарра еилаҧсa, ацәаҳәа ақәгылареи шьаҿеиқәыршәала аныҟәареи.

Автомат бҵьарла ахысразы командала аицлабракәа рзы I-тәи аҭыҧ ааннакылеит Гагра еизгоу акоманда. Арҧарцәа рыҩнуҵҟа хаҭалатәи азшьаразы иреиҕьу  алҵшәақәа аадырҧшит Габечиа Александри (Гагра ),  Аргәын Радмири (Гәылрыҧшь ). Аҭыҧхацәа рыбжьара зегь реиҳа икылкааны  дхысит Гагратәи акоманда ахаҭарнак Коблева Динара.Автомат бҵьар аимыхреи аибыҭареи аҿы  I-тәи аҭыҧ  ааннакылеит ақ. Аҟәа акоманда.

Ирласны автомат еимихит,  иагьеибиҭеит  Аҟәа ақалақь акоманда ахьз ала  иқәгылаз Делба Данил, аҭыҧхацәа рыҩнуҵҟа аиааира  лгеит Ҳагба Вероника (ақ. Аҟәа).

100м.  аиҧхныҩлараҟны командала азшьараҿы аиааира агеит Аҟәа еизгоу акоманда, хаҭалатәи азшьараҿы  I – тәи аҭыҧ ааникылеит Киут Леон (ақ. Аҟәа). Аҭыҧхацәа рыбжьара Димитренко Валериа (ақ. Аҟәа).

1000м., 800м. аиҧхныҩлара аганахьала  I-тәи аҭыҧ агеит Аҟәа еизгоу акоманда. Хаҭала аиааира ргеит Варваштиан Едгар (Гагра араион), Димитренко Валериа(ақ.Аҟәа).

Ахыци ахәымпали рыла ахысраҟны I-тәи аҭыҧ ааннакылеит  Аҟәа акоманда. Хаҭалатәи аицлабраҟны зегьы ираҧыргеит  Потиомкин Владимир (ақ. Аҟәа), Ҳараниа Расида (Тҟәарчал).

Махәҿала аҿышьҭыхраҟны аҽалнакааит  Гагра араион еизгоу акоманда. Хаҭала аицлабраҟны еиҟараны очкоқәа  роуит Гагратәи акоманда ахаҭарнакцәа  Габечиа Александри, Бжьаниа Левани, иагьааныркылеит  I-тәи аҭыҧқәа.

Командала азшьараҿы агранат аршәразы иреиҕьу ҳәа иҧхьазахеит Гагра араион акоманда.Хаҭалатәи аицлабракәа рҿы агранат еиҳа ихараны идыршәит Аҟәа акоманда ахаҭарнакцәа Делба Данил(арҧарцәа рыбжьара) , Ҳагба Вероника(аҭыҧхацәа рыбжьара) .

Хкы-хкыла аицлабракәа  рҿы зегьы ираҧыргеит Аҟәа акоманда ахаҭарнакцәа Шелудко Александр , Ҭарба Амра.

Ацәаҳәа ақәгылареи шьаҿеиқәыршәала аныҟәареи рҿы  I-тәи аҭыҧ ааннакылеит  Гагра араион акоманда. Арратә хәмарра  еилаҧсаҿы зегьы ираҧыргеит Очамчыра араион еизгоу акоманда. Ашаха аимырххараҿы   I-тәи аҭыҧ ааннакылеит  Тҟәарчал акоманда.

Хәымш ицоз аицлабракәа реихшьалақәа зеиҧш командала ианазгәаарҭа, 116 очко рымaны I-тәи аҭыҧ ааннакылеит Аҟәа еизгоу акоманда , II-тәи –Гагра араион , III-тәи – Гәылрыҧшь араион, IV-тәи –Тҟәарчал араион, V-тәи – Очамчыра араион, VI-тәи – Гәдоуҭа араион, VII-тәи – Аҟәа араион .

XVII-тәи Ареспубликатә арра-спорттә хәмарраҟны иалкаахаз акомандақәеи, ашколхәыҷқәеи рнапаҟны ирыҭан Аҧсны аҵара Аминистрра ахьзала аҳамҭақәа.

**Аслан Ҭаркьыл,**
Аҧсны аҵара Аминистрра абаҩрҵәыратә ааӡареи , аспорти, арракәранзатә зыҟаҵареи рыҟәша аиҳабы.

Абаѡрҵәыратә каҵәаракәа

# Ашколтә спорт алҵшәақәа

**Ихьыԥшым Аҳәынҭқарракәа Реимабзиара Х Жәларбжьаратәи ашколтә спорт афестиваль амҵышәмпыл еицлабрақәа рыҟны аҭыԥҳацәа рыбжьара аҩьазтә медал иаԥсахеит Аԥснытәи агәыԥ.**

Афестиваль мѡаԥысуан абҵарамза 7 инаркны 12-нҙа Москва, афедералтә проект «Ахәыҷтәы спорт» аҳәаақәа ирҭагҙаны.

Аицлабрақәа мѡаԥысуан аспорт хкқәа фба рыла: абадминтон, аԥкьаҭмпыл, анапылампыл, амҵәышәмпыл, ашьапылампыл маҷ, ашахматқәа.

Афестиваль аҟны Аԥсны ахаҭарнакцәас икәгылеит амҵәышәмпыл азы аицлабрақәа рҟны арԥарцәеи аҭыԥҳацәеи, анапылампыл азы аицлабрақәа рҟны аҭыԥҳацәа рыла ишьақәгылоу агәыԥқәа.

Ари ашколтә спорт афестиваль мѡаԥысуеит уажәшьҭа традициак аҳасабала жәашықәса, 2013 шықәса инаркны, еиуеиԥшым Урыстәыла асубиектқәа рыбжьара.

Афестиваль рхы аладырхәит 500-ѡык инарзынаԥшуа аспортсменцәа 12 тәыла рыҟнытә: Урыстәыла, Азербаиџьан, Ермантәыла, Ҟазахстан, Кыргызсҭан, Таџьикисҭан, Узбекисҭан, Беларус, Молдава, Приднестровиа, Туркменисҭан, Аԥсны иара убас Урыстәыла иқәынхо Ихьыԥшым Аҳәынҭқарракәа Реимабзиара адиаспора аҟынтәи агәыԥ.

Амҵәышәмпыл асразы аҭыԥҳацәа ргәыԥ азыҟаиҵоит Николаи Гушьин, арԥарцәа ргәыԥ - Дмитри Џьынџьал, анапылампыл – Рузанна Никулина.

# «Ибарақьаҭу ҭагалан»

**Ишдыру еиԥш, ҭагалан зегь реиҳа ибарақьаҭу ашықәс аамҭоуп.**

Традициала ишаԥу еиԥш, есышықәса Гагра араион ашколқәа зегьы иазгәарҭоит ҽаѡраҭагалан иазку аныҳәа. Сынтәагьы абҵара ахыркәшамҭазы имѡаԥган уи иазкны еиуеиԥшымыз аусмѡаԥгатәқәа.

Школцыԥхьаӡа ашколхәыҷқәа имѡаԥыргеит ачысхкқәа рцәыргақәҵа. Еиқәдыршәеит ԥсыуачысла ихиаз аишәақәа. Урҭ ѡычан ашықәсан иаарыхыз аҽаѡра ала: аџьықәреи, аҟәыд, аҟаб, еиуеиԥшым ашәыр хкқәа уҳәа…

Имѡаԥган иара убас, еиуеиԥшымыз ақәгыларақәа, ирыԥхьеит ажәеинраалақәа, инарыгӡеит ашәақәа. Арҭ аусмѡаԥгатәқәа ирылахәын ашколқәа рнапхгара, аҵаѡцәа, аҭаацәа, араион аҵара аҟәша ахаҭарнакцәа. Аҵәыргақәҵақәа иалахәыз зегьы ирыман алшара ахаа-мыхаақәа ргьама абара.

Абас ала ашколхәыҷқәеи арҵаѡцәеи агәалаҟазаара бзиа рыманы ҭагалан «абзиараз» ҳәа инаскьаргеит.

**Софиа Дгебуаӡе**

# Аҿарацәа реихьӡарақәа

**XXVIII Урыстәылазегьтәи абокс азы атурнир А – класс «Гран – При Тула» аҟны араӡнытә аԥхьахә даԥсахеит Герман Арџьениа.**

Аицлабрақәа мѡаԥысуан абҵарамза 21инаркны 25 – нӡа.

Уи рхы аладырхәит Урыстәыла арегионқәа 23 рыҟнытә 100 – ѡык инарзынаԥшуа аспортсменцәа.

Герман Арџьениа дықәгылан акапантә категориа 63,5 кьыла иҟаз рыбжьара. Афинал аҟны днеиаанӡа иара аиааира игеит аиндаҭларақәа хԥа рҟны.

Герман Арџьениа зыҟаҵаѡцәас имоуп Елизбар Џьологәуеи Едгар Қриеи. Иахьа Аԥсни Урыстәылеи аспорт азҟаза иҽазыҟаиҵоит Москватәи аобласт Аолимпиатә резерв иатәу абжьаратә ҵараиурҭа №3 аҟны, азыҟаҵаѡцәа Александр Подольски, Георги Закирпичныи рнапхгарала.

* * *

Пиатигорск ақалақь аҟны абҵарамза 23 – 25 рзы имѡаԥысуаз Игор Никулин игәалашәара иазкыз абокс азы иаарту аицлабрақәа рхы рыладырхәит 100 – ѡык инарзынаԥшуа аспортсменцәа, еиуеиԥшым атәылақәа рҟынтә. Урҭ рхыԥхьаӡараҿы иҟан Аԥснынтәи жә -ѡык аспортсменцәа. Аԥсуа қәԥаѡцәа рҽаԥсартәит ахьтәы медалқәа фбеи араӡнытә медали.

Актәи аҭыԥқәа ааныркылеит: Аслан Чежиа, Самир Ҳагба, Сандро Малиа, Арсоу Ҳашба, Арсени Џьидариан, Максим Тарасов. Араӡнытә медал даԥсахеит Леван Џьопуа.

Максим Тарасов ианашьан иҷыдоу аԥхьахә «Иреиӷьу атехника азы», Леван Џьопуа – «Аиааира агәазыҳәаразы».

Аспортсменцәа азыҟарҵоит Саид Смыри Олег Тарасови.

* * *

Абҵарамза 24 – 26 рзы Санкт – Петербург ақалақь аҟны имѡаԥысуан зхы иақәиҭу ақәԥаразы аспорттә еилазаара «Легион» аԥхьахә агаразы аицлабрақәа.

Абазг Фет – оглы аиааира игеит ари атурнир аҟны. Аслан Багаҭелиа – араӡнытә аԥхьахә даԥсахеит. Кемал Какәбаа – аҩьазтә медал.Абазг дықәгылан зыкапантә категориа 76 кьыла иаҵанакуаз рыбжьара.

Аспортсменцәа азыҟарҵоит Игор Бераиа, Размик Алабиан, Адам Цәеиба, Мераб Ҳашба.

Ари атурнир рхы аладырхәит 550 – ѡык инарзынаԥшуа Аԥснынтәи, Ермантәылантәи иара убас еиуеиԥшым Урыстәыла арегионқәа 17 рҟнытә арԥарцәа.

* * *

Абҵарамза 26-27 рзы Белорусиа аҳҭны-қалақь – Минск ақалақь аҟны имѡаԥысуан зхы иақәиҭу ақәԥараз, хынтәтәи аолимпиатә чемпион Александр Медвед иаԥхьахә агаразы Жәларбжьаратәи атурнир «Гран – при». Аԥснытәи алахәыла Асланбек Гәарамиа аиааира игеит арҭ аиндаҭларақәа рҟны. Данил Харчлаа араӡнытә ҳамҭа даԥсахеит.

Афинал аҟны Данил Харчлаа Белорусиатәи аспортсмен Нурган Скриабин иҟны даҵахеит 2:1 ҳәа.Асланбек Гәарамиа 2:4 ҳәа аиааира игеит Урыстәылатәи ақәԥаѡ Магомед Магомедов иҟны.

Данил дықәԥон акапантә категориа 65 кьыла рҟынӡа иаҵанакуа рыбжьара.

Асланбек дықәгылан акапантә категориа 86 кьыла рҟынӡа иаҵанакуа ақәԥаѡцәа рыбжьара.Данил зыҟаҵаѡыс димоуп – Размик Алабиан, Асланбек – Тимур Џьопуа.

Амедалқәа ргаразы еицлабуан атәылақәа ааба рҟынтә 260 – ѡык инарзынаԥшуа аспортсменцәа.Атурнир рхы аладырхәит Ҟазахсҭан, Бахреин, Ермантәыла, Урыстәыла, Аԥсны рхаҭарнакцәа.

**Акьыԥхь иазлырхиеит**
**Аманда Анталаа**

# «А-мобаил» – 17 шықәса

**Шықәсқәак раԥхьа зынӡаскгьы иззымдыруаз амобилтә еимадара «А-мобаил» хықәкыс иамоу, хадарас иамоу, аамҭа кьаҿк иалагӡаны Аԥсны ахиаҵыхәеи иалаҵәеит, ажәлар бзиа ирбеит, аѡаӡара ҳаракхеит.**

Уи зегьы зыбзоуроу амобилтә еилазаара «А-мобаил» еиҿызкаази, уи аусзуаѡцәеи роуп. Ахауи аҭоурых сагәылалаанӡа,ишәсырдырырц сҭахәуп сынтәа урҭ ишырхыҵыз 17 шықәса.

Иҳаѡсыз амчыбжь азы агәырӷьаратә ныҳәа азгәарҭон. Уи иалагаанӡа «А-мобаил» аусзуѡцәеи урҭ ргәырӷьара рыцеиѡызшарц инеиз рысасцәеи аныҳәатә гәалаҟазаара рхыҿсахьақәа ирнубаалон.

Дарбанызаалак ауаѡы иус ҭакԥхықәрала даназнеиуа, инапы злакәу аус аҿиара аиоуеит. Убас амобилтә еимадара ԥхьаҟа агара алзыршаз «А-мобаил» аусзуѡцәа роуп. Жәибжь шықәса раԥхьа еиҿкааз аус абзоурала иахьа «А-мобаил» еиднакылоит 400-ѡык инарзынаԥшуа азҟазацәа, урҭ зегьы ашәахтә зшәо роуп.

«А-мобаил» аофисқәа Аԥсны араионқәа зегьы рҟны иҟоуп. Иахьатәи ҳаамҭазы ари аимадара рхы иадырхәоит 100 ныӡкьѡык инарзынаԥшуа абонентцәа абарҭ акаҭақәа рыла 2G 3G 4G. Есымшааира атарифтә план ҿыцқәа аларгалоит аимадаразы,мамзаргьы аинтернет ахархәаразы.

Амобилтә еимадара «А-мобаил» еснагь ахы аланархәуеит еиуеиԥшым апроектқәа рҿы, асоциалтә ҟазшьа змоу, мамзаргьы агәыҳалалратә акциақәа рҿы, амилаҭтә ҟазшьа змоу апроектқәа уҳәа убас ирацәаны.

Агәырӷьаратә концерт алагеит Аԥсуа гимн арҳәарала. Анаѡс адныҳәаларатә ажәахәқәа ҟарҵеит Борис Барцыц, амобилтә еимадара аиҳабы ихаҭыԥуаѡ Арсоу Хашба, «А-мобаил» аԥҵаѡы Важа Чачба. Анаѡс дыргәаладыршәеит аимадара аԥҵаѡыс иҟаз, зус даараӡа бзиа избоз, уи гәцаракны иазнеиуаз, даараӡа аџьабаа збахьаз, рѡыза бзиа, иахьа зыдунеи зыԥсаххьоу Евгени Иаков-иԥа Палант. Уи иусуратә процесқәа алаҵаны идырбан афильм, ашьҭахь минуҭктәи аҿымҭрала дыргәаладыршәеит рѡыза бзиа.

Анаѡс асценахь иааԥхьан 17-ѡык «А-мобаил» аусзуѡцәа. Урҭ рнапаҿы ирыҭан аҳаҭыртә грамотақәеи, аҳамҭақәеи, ашәҭ шьыҵәрақәеи. Аҳамҭақәа зауз иреиуан акыр шықәса аимадара иазааԥсахьоу, иахьа уажәраанӡагьы аус адызуло: Даур Аҳәба, Беслан Багаԥшь, Вера Гәарамиа, Владимир Гончар, Иарослав Гончар, Адгәыр Гыруаԥшь, Наала Козмаа, Александр Мерџьаниан, Владимир Нехаи, Нугзар Пачулиа, Илона Смыр, Мираб Тәанба,Лев Халиф, Алексеи Ҵәыџьба, Лиана Чанба, Валери Шилин, Гәында Иакуб-оглы.

Анаѡс аныҳәа харҭәаан еиуеиԥшым аицлабрақәеи, ашәаҳәареи, акәашареи рыла.

**С.Сақаниа**

Атрадициатә хәмаргақәа

# Амилаҭтә кьанџьа аӡыргаразы

**Атрадициатә хәмаргақәа иарбан милаҭзаалак рыҟны афункциа хадақәа нарыгӡоит ахәыҷқәа рааӡареи, аиҳабацәеи дареи реимадареи рҿы.**

Убри шьаҭас иазышьҭаҵаны ааигәа Гьечрыԥшьтәи абжьаратә школ аҟны имѡаԥган аҵәыргақәҵа «Иреиӷьу акьанџьа – ахәмарга» ҳәа хьӡыс измаз. Алагарҭатә классқәа ирыдҵан амилаҭтә хәмаргақәа рнапала реиқәыршәара.

Актәи акласс инаркны ахәбатәи аҟынӡа ахәыҷқәа зегьы еилыхрада рҽаладырхәит ари аицлабра. Мчыбжьык аѡнуҵҟа аҭааацәа рыцхыраарала иаԥҵан хкы рацәала еиуеиԥшым амилаҭтә хәмаргақәа. Аҵәыргақәҵаҿы аҭыԥ рыман амҿы иалхыз ахәмаргақәеи, абамбеи, аԥарчи ирылхыз акьанџьақәеи. Классцыԥхьаӡа ахәыҷқәа рыхәмаргақәа ирыхцәажәон, анаѡсан зегь реиҳа ари аусмѡаԥгатә зықәманшәалахаз иранашьан аԥхьахәқәа, алахәылацәа зегьы аҳаҭыртә бӷьыцқәа.

Иарбан школзаалак аҿы ас еиԥш иҟоу аусмѡаԥгатәқәа хымԥадатәуп ахәыҷқәа рмилаҭ культуреи рыбзазашьеи разхьарԥшразы.

Ишдыру еиԥш, иахьатәи аамҭазы имаҷѡым ари аус знапы алаку аҟазацәа Аԥсны аѡнуҵҟа. Убарҭ дреиуоуп Очамчыра араион инхо, зхатәы кьанџьақәа раԥҵара иазҟазоу Асида Аҳәба. Ари аҭыԥҳа ланду илылалааӡеит аԥсуа доуҳа аҟәышра зегьы. Ашкол даналга ашьҭахь дҭалоит ААУ аекономикатә факультет. Дҭаацәароуп, х-ѡык ахшара дрануп. Асида инеиԥынкыланы 18 шықәса аус луан Очамчыра араионтә администрациа аҟны. Араҟа аус лыцызуаз аԥҳәызба лымшира азы ҳамҭас илылҭеит лнапала иҟалҵаз агәалашәаратә ҳамҭа.

Анаѡс, егьырҭ лѡызцәа рзгьы иаԥылҵон еиуеиԥшым акьанџьақәа. Ус маҷ-маҷ, ҳаамҭаз ишаԥу еиԥш, аҭыԥҳацәа рѡыза ирзыҟалҵаз аҳамҭақәа рфотосахьақәа ҭыхны асоциалтә бызкаҭаҳақәа рахь иҭаргало иалагеит. Иџьашьахәыз лусумҭақәа збаз аӡәырѡы азҿлымҳара арҭеит.

Аамҭақәак рнаѡс Асида ааԥхьара лырҭоит Москватәи аҵәыргақәҵа «Жәларбжьаратәи акьанџьақәа рсалон» ҳәа хьӡыс измаз ашҟа. Ари аҵәыргақәҵаҿы Асида лусумҭақәа убасҟак иргәаԥхеит, иаарласны илыԥхьеит адунеи аҿы акырӡа ахԥша ду змоу аҵәыргақәҵа Doll Prague ахь. Убас ала рацәак зусумҭақәа Аԥсны аѡнуҵҟа ирзымдыруаз аҭыԥҳа лҽалалырхәуа далагеит адунеи аҿы иреиӷьу аҟазацәа рцәыргақәҵақәа рҟны. Убарҭ руак аҟны амилаҭтә кьанџьақәа рыҟаҵаѡцәа Америкатәи ассоциациа аиҳабы иаликааит лусумҭақәа, иѡит арҽхәаԥхьызҟәеи, азеиӷьашьарақәеи.

Асида есҽны аус рыдылулоит лусумҭақәа. Кьанџьацыԥхьаӡа дадхалоит х-мчыбжьа инарзынаԥшуа. Ҽнак хԥа-хԥа саат азылкуеит уи аус. Насгьы акьанџьақәа зегьы идлырхәҳауам. «Ауаѡы дысгәамԥхар ахәмарга исыраахәом» - лҳәоит лара.

Лыкьанџьа адунеи зегьы иакәшахьеит. Даараӡа ирацәоуп Асида лаҳаҭыртә бӷьыцқәеи, лырҽхәаԥхьызҟәеи. Лусумҭақәа ѡынтәны адунеи аҿы иреиӷьыз акьанџьақәа ирхыԥхьаӡалан. Акьанџьа «Гәыла уахәаԥш» Европатәи ажурнал «Daily Dolls» аверсиа ала 2021 шықәсазы иреиӷьу аусумҭақәа рахь иԥхьаӡан. Ари аусумҭазы иланашьан Урыстәыла анаукақәа Ракадемиа апремиа.

**Аманда Анталаа**

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аԥснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

*аҭел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73*
*аҭыӡҭыԥ: Аԥсны, Аҟәа ақ, Ажәанба имѡа, 9*

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазеҭ адҵала иҩым астатиа ахә аредакциа иазшәаӡом. Агазеҭ ахә–20 мааҭк.